129. Torstaina 24 päivänä marraskuuta 1994

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1992 5368

Kertomus n:o 9/1993 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotukset laiksi eduskunnan virkamiehistä sekä eräiksi siihen liittyviksi säädöksiksi 5371

Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 1
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 14

3) Ehdotus laiksi tiettyjen tuotteiden varustamisesta CE-merkinnällä ..... „

Hallituksen esitys n:o 290
Talousvaliokunnan mietintö n:o 37

4) Ehdotus laiksi valtion vakauttamistakauksista annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 265
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

5) Ehdotus laiksi pääomasijoitustoimintaa harjoittavasta valtionyhtiöstä 5372

Hallituksen esitys n:o 282
Talousvaliokunnan mietintö n:o 40

Esitellään:

6) Hallituksen esitys n:o 297 Suomessa toimitettavia Euroopan parlamentin edustajien vaaleja koskevaksi lainsäädännöksi 5372

7) Hallituksen esitys n:o 304 uusiksi huoneenvuokralaeiksi ja niihin liittyvien lakien muuttamisesta 5387

8) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 2 eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön muuttamisesta 5395

Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä laiksi yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta (HE 200) 5396

10) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 33 hallituksen esityksestä laeiksi työttömyysturvalain, työttömyyskassalain, työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta (HE 267) . „

11) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 34 hallituksen esityksestä laeiksi työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1995, vuodelta 1995 perittävästä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta ja työttömyyskassalain 25 ja 30 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 268) ..... „

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pelttari.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Aho E., Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Halonen, Hassi, Hautala, Ihamäki, Jansson, Jokiniemi, Järvilahti, Kalli, Kallis, Kanerva, Kemppainen, Kohijoki, Kuuskoski, Kääriäinen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laivoranta, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Leppänen J., Lindqvist, Linnainmaa, Louekoski, Luukkainen, Markkula, Muttilainen, Mäkelä, Mölsä, Niinistö, Nikula, Norrback, Ojala A., Ollila, Paasio, Pekkarinen, Perho-Santala, Piha, Puhakka, Pykäläinen, Rajamäki, Rehn E., Rehn O., Renko, Renlund, Riihijärvi, Rinne, Ryynänen, Röntynen, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Savela, Savolainen, Suhonen, Takala, Tennilä, Ukkola, Vanhanen, Viljanen, Vuorensola, Väyrynen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Halonen, Rajamäki, Laivoranta, Perho-Santala, Riihijärvi, Kalli, Ryynänen, Ollila, Järvilahti, Kemppainen ja Lehtinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Kääriäinen, Pekkarinen ja Salolainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ala-Harja, Ihamäki, Jokiniemi, Kuuskoski, Lahikainen, M. Laukkanen, J. Leppänen, Lindqvist, Luukkainen, Markkula, Muttilainen, Mäkelä, Nikula, Paasio, Perho-Santala, Savela, Savolainen, Takala ja Wahlström,

tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Rinne, virkatehtävien vuoksi edustajat S-L. Anttila, Norrback ja Pykäläinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Louekoski, Piha ja Saastamoinen sekä

tämän kuun 28 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Jansson, Laine, A. Ojala, Paakkinen ja Puhakka.

Hallituksen esityksen n:o 270 siirto

Toinen varapuhemies: Hallituksen esitys n:o 270 laiksi säteilylain muuttamisesta on 28 päivänä lokakuuta 1994 lähetetty sosiaali- ja terveysvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mainittu hallituksen esitys siirrettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1992

Ainoa käsittely
Kertomus n:o 9/1993 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 8) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies on tietynlainen henkireikä sellaisille ihmisille, jotka ovat tunteneet, syystä tai syyttä, kärsineensä vääryyttä tässä yhteiskunnassa. Vaikka oikeusasiamiehen virastosta ei voidakaan asioihin kovinkaan usein apua antaa, niin jo se mahdollisuus on tärkeä, että ihminen voi kannella asiastaan, jossa hän ei ole saanut itselleen tyydyttävää ratkaisua virkamies- ja oikeusprosessissa. Vaikka hän häviäisi sen sielläkin, niin hän kuitenkin tuntee, että hänellä on mahdollisuuksia asiaansa vaikuttaa.

Nyt tämä lakiesitys, joka on annettu eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön muuttamisesta, merkitsee sitä, että tapahtuman, josta kannellaan, on täytynyt tapahtua enintään kahta vuotta aikaisemmin, jollei ole erityisiä syitä. Monta kertaa tapahtuu sillä tavalla, että oikeusprosessi vie huomattavasti pidemmän ajan kuin kaksi vuotta, jolloin tuo kaksi vuotta on ilman muuta liian lyhyt aika tällaisessa tapauksessa siihen, että se katkaisisi kanteluoikeuden.

Minä olen nykyiseen eduskunnan oikeusasiamieheen suhteellisen tyytyväinen. Häneltä on tullut sellaisia päätöksiä monessakin asiassa, joita vuosikausia on muiden oikeusasiamiesten virassa ollessa jouduttu odottamaan. Siinä mielessä olen tyytyväinen. Mutta en ole tyytyväinen siihen, että tätä kantelumahdollisuutta aletaan kovin paljon karsia, koska se merkitsee juuri näille

ihmisille sen henkireiän tukkimista, jota he kaipaavat uskoessaan joutuneensa vääryyden kohteeksi. He haluavat vielä, että on oikeusasiamies, joka monen mielestä on tietyllä tavalla jumalan asemassa, vaikka sieltä ei pystytä asioita auttamaankaan. Siinä mielessä toivon, että valiokunnassa kiinnitetään näihin asioihin lakiesityksen osalta huomiota.

Eduskunnan oikeusasiamies S ö d e r m a n : Arvoisa puhemies! Nyt ed. Aittoniemen esiin tuomaan kohtaan haluaisin vain väärinkäsityksen välttämiseksi todeta, että sellaisessa tapauksessa, että asia on oikeudessa, kahden vuoden aika lähtee juoksemaan vasta oikeuden viimeisen päätöksen jälkeen, jolloin siinä tapauksessa ei pitäisi tulla mitään hankaluutta.

On selvää, että tämä on periaatteellinen muutos, josta varmaan kannattaa valiokunnassa paljon keskustella. Oikeastaan kaksi asiaa on tehnyt tämän meille ajankohtaiseksi.

Ensimmäinen on se, että on huomattavasti hyödyllisempää käsitellä tuoreita asioita, joille jotain vielä voi tehdä, kuin se, että joutuu varaamaan tavattomasti aikaa hyvin vanhoihin asioihin, joissa ei enää kovin paljon mitään voi tehdä. Toinen on se, että olemme pyrkineet vähentämään ruuhkiamme, ja tämä on nyt oikeastaan viimeinen mahdollisuus saada enää käsittelyaikojamme lyhennettyä. Keskimääräinen käsittelyaikamme on saatu pudotettua puoleen vuoteen, mikä meidän mielestämme on hyvä suoritus, mutta tämä on nyt viimeinen konsti.

Mainitsisin vielä siitä, että kaikissa Pohjoismaissa on käsittelyaikarajoitus. Ruotsissa se on kaksi vuotta, Norjassa ja Tanskassa yksi vuosi, ja myös Euroopan unionin oikeusasiamiehen uuteen johtosääntöön tuli vastaava aikarajoitus.

Vielä senkin sanoisin, että tässähän ei ole kysymys sellaisesta rajoituksesta, että sen jälkeen asiaa ei voi käsitellä, vaan jos on erityistä syytä, se voidaan aina käsitellä. Yksi erityinen syy on esimerkiksi se, että on kysymys virkarikoksesta, joka ei ole vanhentunut, tai sellaisesta vahingonkorvausasiasta, jossa nähdään, että oikeusasiamies voisi vielä esittää jonkun vahingon korvattavaksi, vaikka siitä on mennyt enemmän aikaa.

Mikäli halutaan, että voisimme tehostaa työtämme ja ihmiset oppisivat kantelemaan mahdollisimman nopeasti, silloin kun tapaus on tuore, niin tämä on hyvin myönteinen esitys. Myönnän kyllä, että periaatteellisesti tätä voi myös arvostella.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Aivan oikein, kuten eduskunnan oikeusasiamies totesi, mutta lakipykälässä sanotaan kaksi vuotta. Minä en ole ehtinyt tutustua lainkaan asian perusteluihin, joten puhun nyt kyllä, kuten usein tietysti väitetään, vähän kuin oraitten päälle asiassa, mutta pykälässä sanotaan: "Oikeusasiamies ei kuitenkaan tutki kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkintaan ole erityistä syytä."

Kantelussa ei tarvitse olla kysymys korkeimman oikeuden päätöksestä, että se olisi virheellinen, vaan kannellaan jostakin muusta aikaisemmasta asiasta, eli ei tämä asia selvä ole. Tämä pykälä täytyy selvittää valiokunnassa pykälässä tai perusteluissa, jos niitä yleensä joku lukee, niin selkeästi, mitä tämä asia tarkoittaa.

Toinen asia on, että nyt kantelun tutkintaperuste on, että on syytä epäillä lainvastaista tai virheellistä menettelyä tapahtuneen. Tämäkin on erilainen perustelu kuin aikaisemmin, enkä tiedä, mitä tämä vaikuttaa. Nykyisin on tutkittava kantelu, jos tueksi esitetään todennäköisiä syitä. Miten arvoisa oikeusasiamies näkee näiden kahden ilmaisun välin: "todennäköiset syyt" tai "epäillä lainvastaista tai virheellistä menettelyä tapahtuneen", se olisi mukava vielä myöskin kuulla.

Eduskunnan oikeusasiamies S ö d e r m a n : Arvoisa puhemies! Mitä ensimmäiseen asiaan tulee, niin varmaan on hyvä, jos valiokunta löytää siihen jonkin selkeämmän muodon. Perusteluosassa sivulla 2, ensimmäisellä palstalla sanotaan, että "mikäli kantelu koskee viranomaisen ratkaisua, määräaika alkaisi kulua asian lopullisesta ratkaisusta", eli ei ole kysymys vain tuomioistuimesta vaan myös muusta viranomaisesta.

Toiseen asiaan eli kysymykseen tutkintakynnyksestä. Tällä hetkellä on 20-luvulta säädetty sellainen kynnys, jota on kuvattu sanoilla "todennäköisiä syitä". Se on oikeastaan hyvin onneton sanamuoto, koska se on sama kuin syytekynnys. Kuten ed. Aittoniemi hyvin tietää, syytekynnyshän on suhteellisen korkea. Vaihtoehtona oli, että se olisi pudotettu siihen, että on "syytä epäillä", eli rikostutkintakynnykseen, mutta sekin kynnys olisi meidän nykyiseen käytäntöömme nähden korkea. Tämän vuoksi keksimme oman kynnyksen, että on "perusteita", joka siis tarkoittaa, että me voimme pitää sen tutkintakynnyksen, joka nyt meillä on, joka on huomattavasti matalammalla kuin esimerkiksi rikostutkinnan aloittaminen.

Se, että tähän on kirjoitettu aikanaan "todennäköisiä syitä", on ollut tilanteessa, jossa syytekynnys nykymuodossaan ei ole ollut ollenkaan esillä. Nämä sanonnat, vaikka ne ovat samoja, eivät oikeastaan tarkoita samaa asiaa. Tässä esityksessä on siis kysymys oikeastaan juridisesti kynnyksen pudottamisesta, eli tämän pitäisi olla kantelijalle edullinen muutos.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Perustuslakivaliokunta käsitteli eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen yhteydessä juuri vanhenemisaikaongelmaa. Esillä olivat ne epäilykset, joihin ed. Aittoniemi viittasi, mutta selvä enemmistö valiokunnasta kuitenkin päätyi niiden näkemysten taakse, joita oikeusasiamies Söderman edellä totesi.

Erityisesti viime vuosien kehityksen osalta on syytä panna jarrua sille kehitykselle, että eduskunnan oikeusasiamiehestä ja kantelusta oikeusasiamiehelle tulisi ikään kuin ylimääräinen muutoksenhakukeino sen jälkeen, kun kaikki lailliset oikeuskeinot on käytetty ja saatu lopullinen ratkaisu. Sitten käynnistyisi ikään kuin uusi prosessi eduskunnan oikeusasiamiehen tai oikeuskanslerin kautta, ja vielä viimeisenä vaiheena yritetään saada vireille syytettä valtakunnanoikeudessa oikeusasiamiestä tai oikeuskansleria vastaan, jos lopputulos tai heidän kantansa ei miellytä asianosaista.

Tämä tavallaan oikeusturvakoneistojen ylikäyttö pitäisi voida välttää niin, että oikeusasiamies ja oikeuskansleri voivat keskittyä ajankohtaisten ja tärkeiden oikeusturvaongelmien selvittämiseen ja myös siihen, että kanteluihin saataisiin nopeasti vastaus, kuten tavoitteena oikeusasiamiehellä on ollut.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ongelma saattaa näyttää aivan toiselta kuin mitä ed. Koskinen viimeksi kuvaili. Minulla on nyt vireillä kantelu oikeusasiamiehelle. Asia koskee tapahtumasarjaa, joka alkoi vuonna 1969. Tämä on eläkeasia. Kun oikeusasiamies pyytää Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lausunnon, niin sieltä on tullut nyt myönteinen lausunto, joka minullekin on lähetetty. Asiassa olen käyttänyt purkuhakemusmahdollisuuden vakuutusoikeudessa, ja sielläkin oli mukana professorin myönteinen lausunto, mutta vakuutusoikeus ei purkanut.

Nyt elätän toivetta, että tämä mies saisi eläkkeeseensä tulevan ajan, että hänen surkean pieni työeläkkeensä nousisi. Ja kun on kysymys tapaturmasta ja aivovammasta, voitte uskoa, että eivät tällaiset asiat välttämättä selviä. Hänellä itsellään ei ole ollut kykyä lähteä ajamaan asiaansa silloin. Minä olen askaroinut tämän asian kanssa nyt ehkä kolme vuotta, ja elätän toivetta ja pidin ainoana mahdollisuutena sitä, että kantelen oikeusasiamiehelle, koska vakuutusoikeudesta ei myönnetty purkua.

Jos te haluatte tällaiset estää, pidän sitä todella suurena oikeusturvan loukkauksena monia ihmisiä kohtaan, jotka eivät saa oikeudenmukaista käsittelyä. Tässäkin asiassa on hankittu lisäselvitystä. Niitä on erittäin vaikea ja työläs hankkia, kaikkia mahdollisia epikriisejä 70-luvulta. Mutta niitä on mahdollista 25 vuodenkin jälkeen löytää, ja niillä on vaikutusta asiaan. Toivon, että erityisesti oikeusasiamies ja tietysti perustuslakivaliokunta — ministereitä ei näy paikalla — ottavat huomioon tämän, mitä sanoin.

Minulla on kyllä useita esimerkkejä. Oikeusasiamies tietää, että olen vakiokantelija. Olen pyrkinyt vähentämään kantelun käyttöä ja käyttämään kaikki muut keinot, mutta ikävä kyllä, aina joskus tulee niin kohtuuttomia ratkaisuja ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Puhuja: ... ettei voi muuta kuin kannella oikeusasiamiehelle.

Edustajat Halonen, Rajamäki, Laivoranta ja Perho-Santala merkitään läsnä oleviksi.

Eduskunnan oikeusasiamies Söderman: Arvoisa puhemies! Ongelmassa, josta ed. Stenius-Kaukonen puhui, vielä korostaisin sitä, että kysymys ei ole meidän työssämme sellaisesta määräajasta, joka on lopullinen ja josta ei voi poiketa, vaan nimenomaan pykälässä on säännös erityisistä syistä. Jos joku pystyy samalla tarmokkuudella kuin ed. Stenius-Kaukonen osoittamaan, että jossakin asiassa on paljon puutteita ja virheitä, säännös ei luo esteitä asian käsittelylle.

Puhuisin tästä säännöksestä sen vuoksi, että viimeksi, kun täällä käsiteltiin kertomustamme, arvosteltiin hyvin ankarasti käsittelyaikojamme ja ihan oikeutetustikin. Nyt me olemme todella käyneet kaikki ne keinot läpi, jotta voisimme käsittelyaikaa kiirehtiä, ja olemme pystyneet sekä vuonna 1993 että 1994 huomattavasti tehos-

tamaan työtämme. Tämä säännös on siinä prosessissa tärkeä. Sen vuoksi se on tänne esitelty.

Ed. Riihijärvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Kuulun niihin, jotka olivat perustuslakivaliokunnassa myös skeptisiä vanhentumisaikaa koskevan säännöksen osalta. Säännöshän vastaa ikimuistoista monissa maissa ollutta käytäntöä, että kun ei mikään muu auta, niin voidaan kannella kuninkaisiin. Kun meillä on tasavalta, tavallaan oikeusasiamies on tullut sen instituutin tilalle.

Esimerkiksi henkirikoshan ei syytteen osalta vanhene koskaan ja eräät muutkin törkeämmät tapahtumat saattavat vaatia, että pitemmänkin aikaa sitten tapahtuneet asiat tulisivat tutkittaviksi. Mutta on kuitenkin todettava, että oikeusasiamies antoi täällä ja jo perustuslakivaliokunnassa minua tyydyttävät selitykset ja perustelut. Onhan oikeusasiamiehen päätehtävä kuitenkin yleisen oikeusvalvonnan hyvä suorittaminen, ja siksi hän erityisistä syistä varmasti ottaa tutkittavakseen tapauksia, vaikka olisi vanhempikin asia. Sitä paitsi olemme onnistuneet aina tuohon tehtävään saamaan tehtäväänsä hyvin paneutuvia ja sen osaavia lakimiehiä.

Ed. Kalli merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Kyllä minä sen myönnän ja olen itsekin arvostellut sitä, että oikeusasiamiehen virastossa vastaukset kestävät turhan pitkään. Mutta jos sitä aikaa halutaan lyhentää, ei sitä saa oikeusturvan kustannuksella tehdä. Silloin täytyy lisätä oikeusasiamiehen virastoon resursseja. Se asia on väärin ymmärretty, jos lähdetään käsittelyaikoja lyhentämään siten, että nostetaan oikeusturvakynnystä.

En minä halua tässä inttää. Oikeusasiamies Söderman selvitti tätä asiaa aivan selkeästi, mutta lain säännös ei ole selkeä. Sitä täytyy valiokunnassa selvittää näiltä pohjilta. Resursseja lisää; oikeusturvakynnystä ei pidä korottaa ja ihmisten oikeusturvaa alentaa tällä tavalla, se on väärä peruste.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laiksi eduskunnan virkamiehistä sekä eräiksi siihen liittyviksi säädöksiksi

Ensimmäinen käsittely
Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 1
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 14

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Edustajat Ryynänen, Ollila ja Järvilahti merkitään läsnä oleviksi.

---

3) Ehdotus laiksi tiettyjen tuotteiden varustamisesta CE-merkinnällä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 290
Talousvaliokunnan mietintö n:o 37

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 37.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi valtion vakauttamistakauksista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 265
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 39.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi pääomasijoitustoimintaa harjoittavasta valtionyhtiöstä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 282
Talousvaliokunnan mietintö n:o 40

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Kemppainen merkitään läsnä olevaksi.

---

6) Hallituksen esitys n:o 297 Suomessa toimitettavia Euroopan parlamentin edustajien vaaleja koskevaksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Oikeusministeri Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Meillä on täällä käsittelyssä ensimmäisiä suomalaisia europarlamentaarikkoja koskeva vaalilakiesitys. Euroopan parlamentin vaalit tapahtuvat kaikissa jäsenvaltioissa kansallisen lainsäädännön mukaisesti, eli me itse päätämme, millä tavalla vaalit järjestämme. Rooman sopimus ja Euroopan unionisopimus kuitenkin edellyttävät, että äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden edellytyksiä omien kansalaisten ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisten kesken yhdenmukaistetaan.

Tässä lakiesityksessä seurataan mahdollisuuksien mukaan meidän muiden vaaliemme perusperiaatteita. Koska Suomesta valitaan europarlamenttiin 16 edustajaa, se aiheuttaa väistämättä joitakin erityisvaatimuksia lakiin.

Hallituksen esityksen mukaan koko maa olisi yhtenä vaalipiirinä. Kanta on perusteltavissa suhteellisuuden tarkalla noudattamisella. Suomen edun mukaista on myös se, että mahdollisimman monessa Euroopan parlamentin poliittisessa ryhmässä on suomalainen edustaja. Parlamenttihan ei toimi kansallisiin vaan poliittisiin ryhmiin jakaantuneena. Valtakunnallisesta vaalipiiristä huolimatta esityksessä on pyritty huolehtimaan myös siitä, että edustajia tulisi valituksi eri puolilta Suomea.

Ehdokasasettelussa tämä näkökohta on keskeisesti esillä. Se on johtanut jossakin määrin monimutkaiseen valinnanvaraiseen ehdokasasetteluun. Ehdokkaita voidaan asettaa neljällä vaalialueella tai valtakunnallisesti. Molemmissa vaihtoehdoissa ehdokasasettelu keskittyy puolueissa piirijärjestöihin, ja vasta jos piirijärjestöt eivät pysty asiasta sopimaan, puolueiden puoluehallituksilla on oikeus puuttuu ehdokasasetteluun.

Arvoisa puhemies! Suomen edustajat ensimmäiseksi kesäkuussa 99 päättyväksi toimikaudeksi ehdotetaan valittavaksi kunnallisvaalien yhteydessä lokakuussa 96. Ensi vuoden maaliskuun eduskuntavaalien ajankohta osoittautui teknisesti mahdottomaksi vaaliluetteloiden laadinnan muuttumisen ja vaalitietojärjestelmään tarvittavien muutosten vuoksi. Tähän vaikutti erityisesti se, että Suomessa asuvilla Euroopan unionin kansalaisilla ja samoin ulkomailla asuvilla Suomen kansalaisilla on oikeus valita, kummassa maassa he äänestävät. Muun muassa Ruotsissa on hyvin paljon Suomen kansalaisia, ja Suomen viranomaisten täytyy lähettää omille kansalaisilleen Ruotsiin ilmoituskortti ja varata heille määräaika, vähintään kolme viikkoa, jonka aikana heidän tulee ilmoittaa Suomeen, aikovatko he käyttää äänioikeuttaan Suomessa vai Ruotsissa.

Hyvin paljon on kritisoitu sitä, että Suomessa vaalien järjestämiseen siitä, kun päätös on tehty, kuluu kohtuuttoman pitkä aika. Tämä kritiikki on aiheellista ja mielestäni hyvin perusteltua. Tällä kertaa meidän on kuitenkin toimittava voimassa olevan lain mukaan. Jos muutoksia halutaan saada aikaan, nopeuttaa vaalien järjestämistä, meidän on muutettava omia vaalilakejamme.

Olenkin asettanut tänään työryhmän selvittämään, miten vaaliemme toimittamista yleensäkin voitaisiin nopeuttaa, nykyinen toimintatapamme kun on monilta osin aivan liian kankea. Työryhmän määräaika päättyy ensi vuoden tammikuussa. Toivon, että siltä tulee sellaisia esityksiä, jotka edesauttavat sitä, että silloin kun vaalit päätetään järjestää, ne voidaan toimittaa mahdollisimman nopeasti. Olen antanut työryhmän tehtäväksi myös miettiä sitä, onko 18 vuoden äänioikeusikäraja oikea vai olisiko syytä alentaa

ikärajaa ei vain eurovaaleissa vaan yleensä kaikissa vaaleissa.

Hallituksen esitykseen ei sisälly kieltoa olla sekä kansanedustaja että Euroopan parlamentin jäsen. Myöskään tilapäistä varamiesjärjestelmää ei kansanedustajille esitetä. Ensin mainitun kiellon, että ei voisi olla sekä Suomen parlamentin että europarlamentin jäsen, estää vuodelta 1976 oleva Euroopan parlamenttia koskevan vaalisäädöksen 8 artikla. Se siis kieltää tällaisen, että Suomessa voitaisiin kieltää kaksoismandaatti. Tiedän kyllä, että EU:n jäsenmaissa on kolme maata, jotka ovat tällaisen kansallisen kiellon kuitenkin omaan lainsäädäntöönsä tuoneet.

Näkisin kuitenkin, että olisi suotavaa, että kaksoismandaatti suljettaisiin vapaaehtoisesti pois. Näen, että saman henkilön on ajankäytöllisesti mahdoton hoitaa kunnolla työtä sekä Suomen kansanedustuslaitoksessa että europarlamentissa, mutta tämä on puolueiden, ehdokkaita asettavien liittojen, sitten itse ehdolle asettuvien ihmisten itsenäinen harkinta. Lopullinen päätösvalta on tietysti äänestäjillä, valitsevatko he ihmisiä työskentelemään sekä Suomen eduskuntaan että europarlamenttiin.

Varamiesjärjestelmän toteuttaminen liittyy niin keskeisesti kansanedustajan asemaan, että toivon eduskunnan itse vakavasti punnitsevan sen tarpeellisuutta täällä eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksellä on kiire. Uskon ja toivon, että eduskunta tämän hyvin tarkkaan pohtii ja punnitsee niin, että kun Suomella täytyy olla ensimmäiset euroedustajat virallisesti valittuna, niin on voitu lakien mukaan tehdä.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeri Jäätteenmäki kertoi ongelmista, joiden vuoksi ei voitu jo maaliskuussa järjestää eduskuntavaalien yhteydessä europarlamenttivaaleja. Mutta en oikein ymmärtänyt, liittyykö se, että ei kesäkuussa eikä myöskään ensi vuoden lokakuussa voitu järjestää näitä vaaleja, siihen, mitä hän totesi vaalilaissa olevista ongelmista. Ymmärsin kuitenkin, että se liittyy nimenomaan sen ajan pituuteen, mikä menee päätöksestä järjestää vaalit siihen, kun vaalit toteutetaan. Eli ihmettelen sitä, minkä vuoksi hallitus päätyi järjestämään vasta kunnallisvaalien yhteydessä vuonna 96 Euroopan parlamenttivaalit, kun ministeri itsekin totesi, että on ongelmallista, että päätöksestä, jolla Suomi on liittynyt Euroopan unioniin, vaalien järjestämiseen kuluva aika on pitkä.

Mutta toisesta asiasta voin olla samaa mieltä kuin ministeri, eli että meidän edustajien kannattaa todella miettiä, olisiko tässä mahdollista käyttää vaikka tilapäistä varamiesjärjestelmää.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeusministeri Jäätteenmäki kertoi, että EU-säädökset kieltävät kaksoismandaatin kieltämisen kansallisessa lainsäädännössä ja tämän vuoksi hallitus ei sitä esitä. Kun kuitenkin käytännössä samanaikainen toimiminen Euroopan unionin parlamentin jäsenenä ja Suomen eduskunnan jäsenenä on erinomaisen vaikeata ellei mahdotonta, tulisi mielestäni kuitenkin harkita vielä perustuslakivaliokunnassa ja täällä eduskunnassa, eikö sittenkin laissa tulisi kaksoismandaatti kieltää. Kuten ministeri Jäätteenmäki totesi, jo tällä hetkellä on kolmessa Euroopan unionin jäsenmaassa sellainen tilanne, että ne tästä Euroopan unionin parlamentin vaalisäädöksen artiklasta huolimatta ovat omassa lainsäädännössään kieltäneet kaksoismandaatin.

Olen samaa mieltä siitä, että tähän asiantilaan pitäisi päästä joka tapauksessa, jos sanoisi vapaaehtoista tietä ehdokkaita asettavien puolueiden ja ehdolle asettuvien ehdokkaiden ja kansalaisten suorittamien valintojen kautta. Ehkä tähän asiantilaan pääsemistä vapaaehtoista tietä voisi auttaa se, mikäli harkittaisiin uudelleen myös sitä säädöstä, joka koskee näitä maksettavia korvauksia. Nythän hallitus esittää, että sellaiselle kansanedustajalle, joka toimii samanaikaisesti Euroopan unionin parlamentissa, maksettaisiin kolmasosa hänen edustajanpalkastaan. Kun uskon, että tällainen kansanedustaja ei kuitenkaan pystyisi kolmasosaakaan Suomen eduskunnan työstä hoitamaan, niin mielestäni tulisi harkita, että korvaus olisi tuntuvasti pienempi. Se voisi kuitenkin osaltaan vähentää halukkuutta epätoivottavaan kaksoismandaattitilanteeseen.

Oikeusministeri J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Myllerille haluan todeta, että europarlamenttivaalit olisi voitu järjestää teknisesti aikaisintaan tuossa juuri ennen juhannusta ja toki sitten myös ensi syksynä, mutta päädyttiin siihen, että paras ajankohta on kunnallisvaalien yhteydessä. Ratkaisu tehtiin sillä perusteella, että ensinnäkin tällä säästetään 100 miljoonaa markkaa, kun on kahdet vaalit yhtä aikaa. Toiseksi, jos vaalit olisivat hyvin pian eduskuntavaalien jälkeen, voisi olla niin, että äänestysprosentti oli-

si hyvin alhainen, olisi vaaliväsymystä. Muutenkin eurovaaleissa äänestysprosentti on muissa maissa ollut alhainen. Kolmanneksi lähtökohta oli myös se, että ajateltiin, että tätä kautta ensimmäiseen, eduskunnasta valittavaan erään saataisiin pätevimpiä edustajia, kun kausi olisi vähän pidempi.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kovasti kyseenalaistan lakiesityksen 3 §:n, koska nimenomaan kaksoismandaattia ei ole suljettu pois.

Myös mitä kaksoispalkkaan tulee, niin olen hyvin kriittinen sen takia, että tämähän helposti antaa ulos sellaisen kuvan, että jompikumpi näistä luottamuspaikoista voidaan hoitaa tavallaan oto:na, että niiden sisällöllinen arvo on niin pieni, että ne rinnakkain voidaan hoitaa. Mehän tiedämme kuitenkin, että se ei ole mahdollista, joten olen myös sitä mieltä, että mikäli Suomi voi lainsäädännössä sulkea tämän kaksoismandaatin pois, niin se pitää tehdä.

Mitä ajankohtaan vuonna 96 tulee, on mielestäni hyvä, että se tapahtuu vasta sen jälkeen, kun nyt valittavat ovat jonkin aikaa siellä ehtineet olla, koska jos nyt valittaisiin vain kolmeksi kuukaudeksi ja sitten vaihdettaisiin, niin ne kolme kuukautta menisivät Suomen kannalta täysin hukkaan, koska siinä ajassa ei valittu edustaja kerkiä edes hyvin paneutumaan asioihin puhumattakaan siitä, että voisi niihin vaikuttaa.

Toinen asia, joka ei tietenkään tätä lakia koske, mutta haluaisin kuitenkin kysyä: Kuinka sitten, jos nyt valittujen keskuudesta joku joutuu jäämään pois, miten hänen varaedustajuutensa on hoidettu?

Oikeusministeri Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Vastaan ensiksi viimeksi esitettyyn kysymykseen. Jos joku joutuu luopumaan europarlamentin työstään, eduskunta silloin joutuu valitsemaan uuden jäsenen. Se tapahtuu kuten esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston jäsenen valinta.

Kaksoismandaatista haluan vielä todeta, kuten ed. Björkenheim, että minusta on kyllä mahdotonta toimia täyspäiväisesti ja tehokkaasti molemmissa parlamenteissa. En tiedä, olenko sitten sinisilmäinen. Uskon myös, että ihmiset itse ajattelisivat, kykenevätkö he molemmat tehtävät täyttämään, ja kun huomaavat, että se on mahdotonta, eivät asetu molemmissa vaaleissa ehdolle.

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäisiä lakialoitteitani tullessani eduskuntaan oli nimenomaan se, että vaaleja tulisi yhdistää nimenomaan säästösyistä. Esitys, että yhdistetään vaalit kunnallisvaalien yhteyteen vuonna 96, on erittäin järkevää säästämistä. Näissä vaaleissahan voisi muutoinkin äänestää hyvin monista muistakin kysymyksistä samassa yhteydessä ja kysyä kansalta neuvoa ja näin säästää valtavia kuluja, mitä vaalien järjestämiseen yleensäkin laitetaan yhteiskunnan yhteisiä veromarkkoja.

Mitä tulee kaksoismandaattiin, olen ehdottomasti sitä mieltä, että on täysin hölmöä edes kuvitella, että pystyy selviytymään Euroopan parlamentaarikon tehtävistä, jos vielä heiluisi Suomessa parlamentissa ja mahdollisesti valtuustoissakin. On selkeästi niin, että kun tekee valinnan, että lähtee Euroopan parlamenttiin, silloin tekee ainoastaan niitä tehtäviä siellä ja edustaa Suomea omassa ryhmittymässään täysipainoisesti. Johan on selvä asia, että kun Euroopan sisällä joutuu ravaamaan Strasbourgin ja Brysselin väliä, olemaan parlamentin kokouksissa, ryhmien kokouksissa, valiokunnissa, on aika käsittämätöntä, että sieltä vielä ehtisi tulemaan eduskuntaan ja jollakin lailla pysymään edes selvillä siitä, mitä lainsäädäntöä täällä ollaan tekemässä ja missä meikäläinen lainsäädäntöjuna on menossa, puhumattakaan osallistumisesta meidän parlamenttimme omiin valiokuntiin ja valiokuntatyöhön, joka on kansanedustajan keskeisintä työn osaa parlamentaarikon uralla.

Ongelma on tietysti se, että jos ei tulekaan valituksi seuraavassa EU-vaalissa parlamenttiin, niin jos ei kaksoismandaattia ole olemassa, saattaa käydä niin, että parlamentaarikon ura loppuu. Mutta uskon, että ainakin meidän vihreiden edustaja Hautala tulee jatkamaan myös seuraavassa EU-parlamentissa.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ensinnä todettava rouva oikeusministerin puheesta, että hän ei ole sinisilmäinen, vaan esitti ihan realistisia ajatuksia, mitä tulee kaksoismandaatin käyttämiseen.

Kun on kuunnellut puheenvuoroja, ihmettelen, miksei hallitus ole antanut esitystä, jolla kaksoismandaatti kielletään, koska sekä keskusta että myös kokoomuksen puheenjohtaja Zyskowicz olivat sitä mieltä, että tämmöinen kielto

pitäisi olla. Ainakin minä henkilökohtaisesti olisin jo odottanut, että hallituksen esitys olisi ollut erilainen. Mutta toivottavasti, niin kuin täällä on toivottu, tämä valiokunnassa käsitellään asianmukaisesti ja todetaan, mitä moni edustaja on todennut, että kaksoishommaa ei voi hoitaa. Jos on Suomen parlamentissa ja EU:n parlamentissa, molempien hoito kärsii perusteellisesti.

Oikeusministeri J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan vielä kerran todeta, että kieltoa ei esitetty sen vuoksi, että Euroopan unionin säädökset sen kieltävät. Eduskunnalla on tietysti vapaa valta säätää toisenlaisiakin lakeja kuin hallitus esittää. Jos eduskunta näkee sen parhaimmaksi, se on tietysti eduskunnan tahto.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin olen periaatteessa kaksoismandaattia vastaan ja ehdottomasti kaksoispalkkausta vastaan. Mutta se, etteikö pystyisi hoitamaan kansanedustajan työtään eduskunnassa, ei ole niinkään varmaa. Nimittäin Euroopan unionin parlamentin työ on tietynlaista huuhaa-työtä. Siellä ei istu kuin alle 100 kansanedustajaa 600 kansanedustajasta paikalla, ja hekin puhuvat sellaisia pehmoisia, että eihän heidän päätöksillään ole mitään merkitystä asioihin, koska he ovat pelkästään lausunnonantajina niin kuin talouskomiteakin komission ja ministerineuvoston välissä. Anteeksi nyt vain, herra puhemies, vaikka teidät on sinne valittu, kyllä teidän kykynne varmasti riittäisivät parempaankin.

Mutta niin kuin sanottu, Euroopan unionin parlamentin jäsenten työtä yliarvostetaan. Se on merkityksetön parlamentti, jonka työhön ei paljonkaan kiinnitetä huomiota. Näyttää olevan, että näin tulee jatkossakin olemaan, koska parlamentille ei anneta valtaa, koska vallan antaminen taas johtaisi federalistiseen suuntaan Euroopan unionin kehityksessä.

Minä sanon tämän, herra puhemies, vain sen takia, ettei nyt luoda sellaista kuvaa, että näin valtavan raskas työ on siellä Brysselissä. Jos sen ottaa oikealla tavalla, niin täällä se raskas työ on, jos tehdään oikein rankasti töitä, mutta Euroopan unionin parlamentissa matkat ovat lähinnä ... En nyt kehtaa sanoa, olkoon sanomatta, mutta halusin puheenvuorollani vain palauttaa asian oikeille oksille.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Suomi on nyt menossa Euroopan unioniin. Se edellyttää lainsäädäntöhankkeita, joista nyt on käsiteltävänä yksi, sinänsä aika tärkeä, mutta toisaalta myös, niin kuin juuri ed. Aittoniemi totesi, aika turha hanke, mutta tarpeen säätää. Näyttää siltä, että Norjan äänestyksen jälkeen näemme, miten muiden Pohjoismaiden osalta kaiken kaikkiaan käy Euroopan unionin jäsenyyden, mutta esimerkiksi Espanja näyttää yskivän koko hankkeen osalta. Mutta näistä huolimatta meillä on päätökset tehty ja nyt on rakennettava järjestelmät kuntoon, ja hallitus on jättänyt esityksen Euroopan parlamentin edustajien vaaleja koskevaksi lainsäädännöksi.

Parlamentin asema Euroopan unionissa on, niin kuin äsken kuulimme, hyvin heikko. Sillä ei paljon merkitystä siellä ole. Se on lähinnä lausunnonantaja, jonkinlainen budjettivallan käyttäjä, mutta siinäkin hyvin heikko. Tältä paikalta on syytä kyllä vahvistaa ja todeta se uudelleen, minkä ed. Aittoniemi juuri totesi, että Euroopan unionin parlamentin aseman vahvistaminen olisi toisaalta paikallaan, mutta se johtaa väistämättä federalistiseen kehitykseen, mikä on negatiivinen asia. Siksi en halua kannattaa liittovaltiokehitystä enkä sen toteutumista.

Jo nyt Suomi joutuu Euroopan unionin jäsenyydessä tietysti yhden aika syrjäisen maakunnan asemaan, mutta sellaista kehitystä meidän ei ole syytä olla edistämässä, joten parlamentti tulee toivon mukaan olemaankin kohtuullisen heikko. Toivoisin, että ympäristökysymyksissä, huumausainekysymyksissä, joissakin tällaisissa leviävissä, ylikansallisissa, suurissa ongelmissa se olisi vahva ja säätäisi lainsäädäntöä, joka olisi myös sitovaa ja toisi parannusta oloihin ja tilanteeseen. Mutta kansallista päätösvaltaa sinne ei ole syytä viedä enempää kuin on välttämätöntä.

Kaikesta huolimatta Euroopan parlamenttiin on valittava Suomestakin 16 edustajaa, joita on tilapäisesti valittu ensimmäiseksi ja sen jälkeen ehkä toiseksi jaksoksi; sitten tulevat varsinaiset vaalit. Lainsäädäntö antaa puitteet vaalien toteuttamistavalle.

Hallituksen esityksessä varsinaisen vaalijärjestelmän osalta ei ole erityistä moittimista. Mielestäni järjestelmä on sinänsä varsin kohtuullinen. Se turvaa alueellisen edustavuuden ja antaa mahdollisuuksia myös erilaisiin yhdistelmiin vaalien suhteen ihan oikealla tavalla niin hyvin kuin se on ehkä toteutettavissa.

Monimutkainen tämä järjestelmä on, niin kuin ministeri Jäätteenmäki vastikään totesi. Tämä on todella hyvin monimutkainen. Mutta itse järjestelmä siis on mielestäni hyväksyttävissä.

Kaksoismandaattikysymys, jota tässä jo puitiin, on mielestäni häpeäksi koko järjestelmälle. Heidän, jotka ovat menossa Euroopan unionin parlamenttiin, tulisi mielestäni jäädä vapaaehtoisesti pois eduskunnasta ensi vaaleissa. On mahdotonta ja ehkä myös jopa eettisesti hyvin kyseenalaista hoitaa kahta tällaista tehtävää yhtä aikaa. Molemmat kärsivät, se on väistämätön tosiasia. Molempien parlamenttien arvostus alenee. Kumpaankaan ei voi antaa täyttä panosta. Henkilöt, edustajat ovat lähinnä lentokenttä- ja lentokone-edustajia, jotka varmimmin voi tavata kalliilla matkoilla Keski-Euroopan ja Helsingin välillä. Tällaiseen ei ole syytä mennä.

EU:n säädökset kieltävät kieltämästä kaksoismandaatin, mutta siitä huolimatta eduskunta voisi ja mielestäni sen tulisi päättää niin, että näin ei tapahtuisi, tai sitten, jos on niin, että eduskunta ei sitä uskalla Brysselin pelossa tehdä, minä uskaltaisin tehdä, mutta jos eivät muut uskalla, niin puolueiden pitäisi järjestää asia niin, että eduskuntatyön arvostusta ei päästettäisi tällä tavalla alenemaan. Selkeä kaksoismandaatin kielto olisi siis paikallaan.

Tähän liittyy tietysti kaksoispalkkaus. Jos ei ole kaksoismandaattia, ei tietysti ole kaksoispalkkaustakaan. Jos hyväksytään oleilu ja matkusteleminen parlamenttien välillä, niin ei näinkään merkittävää toista palkkaa ole tarpeen maksaa. Niin kuin ed. Zyskowicz taisi todeta, tällä voitaisiin ehkäistä kansalaistenkin silmissä hyvin pahaa verta aiheuttavaa järjestelmää: hoitaa kahta tehtävää ja kumpaakin huonosti ja saa kuitenkin molemmista jonkin verran, toisesta erittäin kovan palkan ja toisestakin vielä korvauksen. Näin ei tarvitse todellakaan tehdä.

On muistettava, että Suomi on yksi kaukaisimmista EU-maista eli meiltä on pitkä etäisyys parlamentin kokoontumispaikoille. Aikaa ei todellakaan ole hoitaa näitä tehtäviä riittävän hyvin. Lentokoneessa paperien lukeminen ja töiden tekeminen ei ole mitään tehokasta työskentelyä.

Toinen tärkeä kysymys on vaalien ajankohta. Hallitus esittää kunnallisvaaleja lokakuussa 96 ensimmäisten vaalien pitoajaksi. En saanut selvää oikeastaan ministeri Jäätteenmäen puheesta enempää kuin hallituksen esityksen perusteluistakaan siitä, miksi vaalit pitäisi pitää vasta lokakuussa 96. Taloudellinen seikka on oikeastaan ainoa, jota voi miettiä, eli nämä vaalit ovat kalliit. Kun on lähdetty tällaiseen Suomen kansalle, veronmaksajille, kalliiseen hankkeeseen, Euroopan unionin jäsenyyteen, jonka jäsenyysneuvottelutkin jo maksoivat monta sataa miljoonaa, niin ei sen, että vaalit maksavat jonkin verran, tarvitse olla perusteena sille, että niitä lykätään hamaan tulevaisuuteen, tai ainakin lähes hamaan tulevaisuuteen.

Mielestäni nuo vaalit tulisi pitää niin pian kuin on teknisesti mahdollista. Äsken ministeri totesi, että kesäkuussa ensi vuonna olisi mahdollista. Perustelen sitä myös sillä, että vaikka Euroopan parlamentilla ei olekaan valtaa, niin sinne valittavilla edustajilla on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa Suomen etujen ajamiseen ponnekkaastikin, kun he siellä sisäpuolella ovat. Vuonna 96 pidettävässä hallitustenvälisessä tärkeässä konferenssissa ovat esillä ulko- ja turvallisuus- sekä puolustuspoliittiset kysymykset, institutionaaliset kysymykset, ehkä Talous- ja rahaliittokin, ainakin se etenee tässä ohessa. Niihin pitäisi paneutua Suomen osalta hyvin tehokkaasti. Epäilen, että nyt lähetettävät edustajat eivät riittävän tehokkaasti niihin paneudu, koska heidän kautensa loppuu hyvin lyhyeen, eli se opiskeluaika päättyy siihen, että kun on jotakin oppinut, niin silloin jo se loppuu.

Jos kesäkuussa järjestettäisiin vaalit ja valittaisiin sinne kansan toimesta edustajat eri alueilta alueellisesti tasapuolisesti ja muutoin, niin he ehtisivät hyvin paneutua näihin kysymyksiin ja vaikuttamaan meidän etujemme mukaisesti myös tärkeiden päätösten valmisteluun ilman, että eduskuntatyö niitä haittaa, ja myös muutoin luomaan yhteyksiä. Koska siellä päätöksenteko tapahtuu lähinnä lobbauksen ja vaikuttamisen kautta, niin kansan valitsemien pitäisi olla mukana.

Hallituksen esitys on muilta osin kohtuullinen, mikäli kaksoismandaatti ja kaksoispalkkaus otetaan pois ja vaalien ajankohta siirretään aikaisemmaksi.

Ed. Lehtinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin vielä hallituksen esityksestä suoraan sen, että Belgian, Espanjan ja Kreikan vaalilainsäädännössä tällainen kaksoismandaatti on nimenomaisesti kielletty ja Ranskassa on kansalliskokouksessa käsiteltävänä tätä tarkoittava lakialoite. Myös Euroopan parlamentin enemmistö on ehdottomasti kaksoismandaattia vastaan, jolloin on aika ihmeellistä, jos Suomen, tämmöisen pienen valtion, edustajat sitten haluaisivat toimia näinkin järeää enemmistöä vas-

taan, kuten tässä hallituksen esityksessä on jo todettu.

Mitä tulee sitten Espanjan tapaan menetellä meidän jäsenyyttämme vastaan, niin Espanja on jo ennenkin toiminut niin, että se lyö vastahankaan sen johdosta, että saisi EU:n rahastosta rahaa omiin tarkoituksiinsa, ja asiaa on sitten ihan viime minuuteille saakka vedätetty niin, että on saatu huomiota osaksi, mutta kuitenkin lopputulos on vihdoin ja viimein hyväksytty, niin kuin asiaan kuuluu. Ihmettelen, jos Espanja vastustaisi Suomen, Ruotsin ja mahdollisesti jopa Norjan liittymistä Euroopan unionin jäseneksi.

Minusta vihreiden eduskuntaryhmässä tänään, kun asiaa käsiteltiin, on selkeä enemmistö sen kannalla, myös valtuuskunnassa, että ei missään tapauksessa kaksoismandaattia. Huhujen perusteella ed. Hautala, joka valittiin yksimielisesti EU-parlamentaarikoksi, on ilmoittanut, että hän ei osallistu seuraaviin eduskuntavaaleihin.

Olen ehdottomasti sen kannalla, että vuonna 96 kunnallisvaalien yhteydessä järjestetään myös EU-vaalit. Vaalien yhdistäminen samoihin vaaleihin on ehdottomasti kannatettava pelkästään jo säästösyistä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta oikeusministeri Jäätteenmäki perusteli ihan laatuun käyvästi sen, miksi hallituksen esitys on sen kaltainen kuin on. Mutta tätä keskustelua yleensä minä hämmästelen. Kuuntelimme täällä pari viikkoa yötä päivää sitä, miten EU sisältää kaikki maallisen ja taivaallisen elämän kauhut, jotka ulottuvat kaikkeen mahdolliseen, mitä Suomessa tapahtuu. Nyt minä kuuntelen ed. Aittoniemeä, joka sanoo, että eihän EU oikeastaan ole mitään muuta kuin matkustelua ja ties mitä.

Ed. Kankaanniemen puheenvuoro tässä suhteessa oli myös varsin merkillinen. Hän jopa toivoi, että tällä parlamentilla ei olisi minkäänlaista valtaa, mutta sitten samaan hengenvetoon hän toivoo, että parlamentilla olisi valtaa, ja luetteli kaikkein tärkeimmät asiat, mitä Euroopassa tällä hetkellä voi olla. Hyvät veljet siellä EU-vastustuksen piirissä, yrittäkää jollakin tavalla olla johdonmukaisia, kun puhutte täällä! Muualla esiintymisestä sellaista ei välttämättä niin tarvitse odottaa, mutta tämä on paikkana sellainen, jossa voisi odottaa jonkinlaista linjakkuutta sen suhteen, miten vakaviin asioihin suhtaudutaan.

Mitä sitten tulee vaalien kalleudesta puhumiseen, niin siihen, ed. Räty, olisi tietysti hyvä konsti, että lopetetaan kaikki vaalit, niin varmasti rahaa säästyy. Olen sitä mieltä, herra puhemies, että kunnallisvaalien ja EU-vaalien yhdistäminen ei ole kovin onnistunut ratkaisu. Siihen pitäisi saada muutos.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Myös ed. Kankaanniemi käsitteli kaksoismandaattia, sitä, että sama edustaja on sekä Suomen eduskunnassa että Euroopan parlamentissa. Voin ilmaista ainakin oman tyytyväisyyteni siitä, että kokoomuksen eduskuntaryhmä on selkeästi päätynyt siihen, että ne, jotka lähtevät europarlamenttiin, eivät ole ehdolla ensi kevään eduskuntavaaleissa. Uskon, että tämä lisää kansalaisten luottamusta siihen, että kyseiset edustajat suhtautuvat toimeensa EU-parlamentissa vakavasti ja siellä todella ajavat Suomen etua parhaan kykynsä mukaisesti.

Omasta puolestani olen myös pahoillani, että vaali tulee järjestettäväksi vasta syksyllä 96 hallituksen esityksen mukaisesti, ja toivon, että tätä voitaisiin vielä harkita valiokunnassa. Tietysti voi todeta, että erityisesti ilmeisesti toinen suuri hallituspuolue, keskusta, hyötyy järjestelystä, koska tämähän jäädyttää heille sitten viisi paikkaa vaaleihin 96 saakka ja lisäksi voisi olla oletettavaa, että keskustan kannattajat eivät olisi kovin innokkaasti äänestämässä lähiaikoina EU-parlamenttivaaleissa, koska keskustan kannattajista ainoastaan 28 prosenttia äänesti "kyllä" kansanäänestyksessä. Tässä mielessä tietysti ymmärrän, että tässä on tällaisia puoluetaktisia syitä, mutta pidän sitä valitettavana, koska meidän olisi tullut saada europarlamenttiin mahdollisimman pian sellaiset henkilöt, jotka ovat heti kansan valtakirjalla ja tulevat sillä tavalla täysipainoisesti todesta otetuksi siinä työssä, jota he tekevät.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Kekkonen arvosteli hyvin tyylikkäästi EU:n vastustajia, mutta, ed. Kekkonen, jos olemme rehellisiä, niin kuin täällä on syytä olla, niin eivät EU:n vastustajat, jotka maalasivat kauhukuvia EU:sta kaiken kattavana vallan käyttäjänä, maalanneet kauhukuvia siitä, että nimenomaan Euroopan unionin parlamentti olisi sellainen vallankäyttöelin. En minä ainakaan, vaikken voi sanoa kuunnelleeni joka puhetta siinä maratonkeskustelussa, huomannut tällaisia painotuksia.

Olen sitä mieltä, että Euroopan unionin parlamentin asema Euroopan unionin lainsäädäntö-

prosessissa ei ole keskeinen eikä sen tulekaan olla keskeinen, kuten käyttämässäni kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa kolmannessa käsittelyssä tarkemmin kuvasin. On mielestäni oikein, että kun Euroopan unioni ei ole mikään valtio eikä siitä mitään valtiota pidä pyrkiä tekemäänkään, keskeinen lainsäädäntöelin on nimenomaan ministerineuvosto, jossa itsenäisten kansallisten jäsenvaltioiden edustajat yhdessä sopivat niistä yhteisistä säädöksistä, joita noudetaan. Mielestäni se on aitoa hyvää toimintaa itsenäisten jäsenvaltioiden kesken, eikä sitä lainsäädäntövaltaa tule pyrkiä siirtämään Euroopan unionin parlamentille, joka on ylikansallinen elin.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yhtyisin niihin, jotka haluavat vähätellä sitä työmäärää, joka suomalaisilla europarlamentaarikoilla on. Itse näen, että heillä on hyvin suuri työmäärä tehtävänään Euroopan unionin parlamentin varsinaisessa työskentelyssä mutta myös eräänlaisina Suomen lähettiläinä, tai, jos halutaan sanoa, Suomen puolesta lobbaavina ihmisinä Euroopan unionin päätöksentekokoneistossa kaiken kaikkiaan.

Minä ainakin toivon, että ne 16 suomalaista kansanedustajaa, jotka me päätämme sinne lähettää, ovat aktiivisia, monin tavoin eri tasoilla Euroopan unionin sisällä toimivia sanansaattajia, jotka siellä pyrkivät vaikuttamaan kansallisten etujemme mukaisesti. Kaiken kaikkiaan näen, että se on työtä, jonka työn sivussa ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Puhuja: ... tavallisen kansanedustajan tehtävän hoitaminen ei ole mahdollista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskowicz sanoi, että on syytä olla rehellinen. Minä sanon, että olisi syytä olla rehellinen, se on oikeampi ilmaisu.

Ed. Kekkonen löi jälleen kerran kirveensä takkapuolta pahasti kiveen. Hän tuskin tietääkään, millä puolella kirveessä on takka. Se on toisella puolella kuin terä. Minä olen sanonut, kun Euroopan unioni -keskustelussa kovasti painotettiin kyllä-puolelta, että me pääsemme päättämään Euroopan unionin asioista: Voi hyvänen aika sentään, 650 parlamenttiedustajasta meiltä menee 16 sinne, ja koko parlamentilla ei ole mitään vaikutusta koko Euroopan unionin hierarkiassa, ei minkäänlaista. Se on lausuntoja antava elin niihin komission ehdotuksiin, jotka menevät ministerineuvoston päätettäväksi. Ministerineuvostossa tai komissiossa olevalla henkilöllä on vaikutusvaltaa. Näillä ei ole valitettavasti mitään valtaa, jotka ovat tässä välissä. Tästä on, ed. Kekkonen, kysymys.

Minä ihmettelen, te olette hyvin älykäs ihminen, mutta joskus sattuu tällaisia lipsahduksia. Minä annan sen teille anteeksi, ette te varmaan tahallanne sitä tehnyt, työntänyt jalkaanne tällaiseen vipuun.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin annan ed. Kekkoselle anteeksi sen, että hän moitti minua linjattomuudesta, mutta hänen oma puheenvuoronsa oli osoitus erinomaisesta linjattomuudesta. Mutta ovatko edes perusasiat menneet perille sosialidemokraattisessa ryhmässä? Nimittäin se on niin tosiasia kuin voi olla, että Euroopan parlamentilla ei ole todellista valtaa. Tästä kerroin ja toisaalta siitä, että kun valtaa ei ole, sitä ei myöskään pidä sinne antaa muuta kuin niissä muutamissa asioissa, joita halusin ylikansallisella tasolla päätettäväksi sitovasti.

Mutta siitä, että europarlamentissa olevat suomalaiset edustajat voivat tehokkaalla toiminnallaan vaikuttaa siellä sisäpuolella hyvin merkittävästi Suomen edun ajamiseksi, on kysymys. Tämä oli täysin linjakas ajatus ja rakennelmamalli, ja tähän halusin puuttua. En siis kannata federalistista kehitystä mutta haluan, että suomalaiset, Suomen kansan valitsemat, yhtä mandaattia hoitavat ihmiset olisivat meidän etujamme tehokkaasti siellä ajamassa.

Nyt ei näin ole tapahtumassa vuosina 1995—1996 mielestäni tarpeellisella tehokkuudella, kun heitä ei ole valittu sinne sillä tavalla kuin pitäisi. Jos valitaan ensi vuoden alkupuolella, silloin on vielä aikaa hoitaa tämä asia kunnolla. Jos vaaleja ei pidetä ensi kevätkaudella tai kesäkuulla, sitten on syytä heittää vuosi eteenpäin lokakuuhun 1996.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minun on vaikea ymmärtää sitä keskustelua, jossa väitetään, että europarlamentilla ei ole minkäänlaista valtaa. Europarlamentti ei ole keskeinen poliittinen vallankäyttäjä Euroopan unionissa, mutta täytyy muistaa, että sillä on merkittävää sananvaltaa budjettiasioissa, komission valinnassa, päätettäessä uusista jäsenistä ja kansainvälisistä sopimuksista. Täytyy ottaa vielä huomioon, että Maastrichtin sopimuksessa 1992 on päätetty uu-

desta codecision- eli yhteispäätösmenettelystä, joka on myös lisännyt Euroopan parlamentin valtaa. Tässä mielessä ei voida sanoa, ettei se olisi minkäänlainen vaikuttaja.

Lisäksi pidän ed. Aittoniemen vertailua pelkästään europarlamenttiedustajien lukumäärästä täysin harhaanjohtavana. Ed. Aittoniemi hyvin tietää eduskunnassa pitkään olleena, että vallankäytössä ei suinkaan aina ole kyse henkilöiden lukumäärästä vaan siitä, kuinka taitavasti kykenee perustelemaan asiansa ja minkälaiset puollot onnistuu sille hankkimaan. Lisäksi siinä on kyse merkittävästi myös henkilöiden vuorovaikutustaidoista, joista ed. Aittoniemi aivan erityisesti on tunnettu, että myös käyttää niitä tarvittaessa.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt ed. Aittoniemi antoi ed. Kekkoselle näytön siitä epäjohdonmukaisuudesta, jota ed. Kekkonen jo vähän kuin etukäteen peräsi. Ed. Aittoniemi nimittäin moitti meitä kannattajia siitä, että olemme EU-keskustelussa sanoneet, että kun menemme mukaan Euroopan unioniin, voimme olla siellä mukana vaikuttamassa ja päättämässä unionin asioista. Sitten hän osoitti, että tämä on väärä väite, koska Euroopan unionin parlamentilla ei ole valtaa juurikaan ja koska Euroopan unionin parlamentissa 16 suomalaista on pieni osa niistä 650 parlamentaarikosta, jotka siellä suunnilleen ovat.

Ed. Aittoniemi, vastaus teidän mielestänne ongelmalliseen kysymykseen on, että se päätösvalta Euroopan unionissa, joka suomalaisillekin lankeaa, lankeaa juuri sitä kautta mielestäni, että Euroopan unionissa parlamentti ei ole keskeinen lainsäädäntöelin vaan ministerineuvosto. Ministerineuvostossa Suomen hallituksen edustajat, ministerit, ovat yhtenä 16:sta pöydän ympärillä päättämässä asioista, jotka usein päätetään nimenomaan yksimielisesti sellaisissakin tilanteissa, joissa määräenemmistöpäätökset ovat mahdollisia. Tätä kautta, olemalla mukana ministerineuvostossa, edustamalla siellä Suomen kansallisia etuja ja suomalaista näkemystä me olemme mukana tekemässä päätöksiä ja vaikuttamassa keskeisesti Euroopan unionin päätöksentekoon.

Esimerkkinä mainitsen sen rekkadirektiivin, joka on ed. Aittoniemelle hyvin läheinen. Euroopan unionin parlamentti on ottanut kantaa rekka-asiassa tavalla, joka ei vastaa Suomen etua. Olen vakuuttunut siitä, että ministerineuvostossa, kun suomalaiset edustajat siellä ovat mukana, rekkadirektiiviä ei tällaisena tulla hyväksymään.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lehtiselle: Täytyy olla valtaa, jotta pystyy vaikuttamaan, ja parlamentin jäsenillä ei ole mitään valtaa, ja me puhumme nyt parlamentin jäsenten vaaleista emmekä, ed. Zyskowicz, lainkaan ministerineuvostosta emmekä komissiosta. Suhde on siellä aivan samanlainen. Ministerineuvostossa meillä on olematon valta samaten kuin komissiossa, jossa ei suomalaista valtaa ole tietenkään ollenkaan. Mutta parlamentissa on vielä se ongelma, että vaikka meillä olisi siellä 300 edustajaa, sillä parlamentilla ei ole mitään valtaa. Ainoa tehtävä parlamentin jäsenillä on se, jos he haluaisivat olla oikein tärkeitä, että he vakoilevat Brysselissä tietoja, mitä tulee kulloinkin tapahtumaan, olisivat korva tarkkana, mitä suunnitellaan, ja viestittäisivät Suomeen, että sellaisia suunnitelmia on olemassa. Tästä on kysymys.

Nyt me puhumme Euroopan parlamentin jäsenistä emmekä puhu ministerineuvostosta. Siellä on valtaa, mutta siellä on vain yksi pieni osa. Suomalaisilla ei ole mitään merkitystä siellä. Mutta sitten, kun puhutaan vielä parlamentista, jos parlamentilla ei ole mitään valtaa ja siellä on vain 16 suomalaista 650:stä, se on kuin hyttysen henkäys Itämerellä vallankäyttö siellä. Mutta niin kuin sanottu, vakoojina voi olla tietysti ja tällä tavalla.

En minä halua parlamentin jäsenten arvoa laskea. Totta kai he tekevät siellä työtä. Keskustelu lähti siitä, onko se niin valtavan raskasta, että pystyisi tekemään tämän eduskunnan työn. Se ei ole raskasta, työ täällä on raskasta. Siitä lähti keskustelu, ja, ed. Zyskowicz, älkää yhtään viekö ministerineuvoston puolelle asiaa eikä komission, vaan pysytään nyt parlamentissa tässä asiassa.

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Huomasin yllätyksekseni, että ed. Zyskowicz ei varsinaisesti olekaan menossa Euroopan unioniin. Hän lähinnä lähettelee ministereitä ministerineuvostoon. Mitä varten muuten kokoomus tänään valitsi edustajiansa Euroopan unionin parlamenttiin? Oleskelemaan ilmeisesti. Lisäksi huomaan, että ed. Aittoniemen kirves on kauan sitten lyöty kiveen ja siellä se on ja pysyy. Ed. Kankaanniemi puolestaan näyttää omistavan kiven, mutta kirves on vielä haussa.

Puhemies! Hallitus on siis päättänyt esittää, että ensimmäiset Euroopan parlamentin suorat vaalit pidetään vasta lokakuussa 1996 kunnallisvaalien yhteydessä, kuten on moneen otteeseen

todettu. Se ei ole hyvä ratkaisu, mutta ei tietenkään niin huonoa, ettei jotakin hyvääkin. Valitettavasti se hyvä on nyt lähinnä se, että päätös viimeinkin saatiin aikaan hallituksessa, että hallitusryhmien sisäinen ja keskinäinen paine tällä euromolskilla sai jonkin ratkaisun ja pääsemme asiasta myös eduskunnassa keskustelemaan ja myös päättämään. Joka tapauksessa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta haluan esittää kritiikkiä sekä vaalien ajankohtaa että vaalitapaa koskeviin esityksiin.

Sosialidemokraattien lähtökohta on ollut ja on, että ensimmäisten suorien vaalien ajankohdan suhteen nopeasti järjestetty vaali olisi sittenkin paras vaihtoehto. Olemme ehdottaneet pohdittavaksi sitä, että vaalit olisi järjestetty kaikissa uusissa pohjoisissa jäsenvaltioissa samana päivänä kesäkuussa 1995. Toisena vaihtoehtona olemme pitäneet sitä, että vaalit olisi järjestetty Tarastin työryhmän esittämällä tavalla lokakuussa 1995 ja viimeistään silloin. Tähän on ollut sekä käytännöllisiä että periaatteellisia syitä.

Hallituksen esittämän aikataulun vuoksi syntyy ongelmia sen vuoksi, että Suomesta lähtee nykyiseen europarlamenttiin kaksi edustajaryhmää, joista kummankin osalta toiminnan tehokas käynnistäminen luonnollisesti ottaa aika paljon aikaa. Näin varsinaiselle työlle, tehokkaalle toiminnalle jää vähemmän tilaa. Hallituksen esittämän aikataulun vuoksi syntyy ongelma siitä, että henkilöt, jotka on valittu eduskunnassa tämän välivaiheen eurokansanedustajiksi, mutta jotka haluavat jatkaa Suomen eduskunnassa maalisvaalien jälkeenkin, ovat siis ehdolla eduskuntavaaleissa, joutuvat ongelmiin pitkään jatkuvan kaksoismandaatin vuoksi. Julkisuudessahan heidät on jo ehditty leimata monenlaisella leimakirveellä, vapaamatkustajiksi ja miksi milloinkin, vaikka heidän tehtävänsä itse asiassa olisi erityisen raskas hoitaa. Itse asiassa se voisi olla ylivoimainen tehtävä varsinkin siksi, että hallituksen esittämä aikataulu on mikä on.

Hallitus ei ole tätä kysymystä halunnut ratkaista, kuten ministeri Jäätteenmäki aiemmin itsekin todisti. Siksi perustuslakivaliokunnassa on tarkoin pohdittava, tulisiko tätä tilannetta varten sittenkin ottaa käyttöön tilapäinen varamiesjärjestelmä, paino sanalla tilapäinen, joka mahdollistaisi yhtäältä täysilukuisen eduskunnan toiminnan ensimmäisiin suoriin vaaleihin saakka ja toisaalta maalisvaaleissa eduskuntaan valittujen eurokansanedustajien paluun hoitamaan kansanedustajan tehtäviään suorien eurovaalien jälkeen, siis paluun, koska on todella niin, että näitä kahta tehtävää ei yhtä aikaa päällekkäin kukaan kykene täysipainoisesti hoitamaan.

Lisäksi ja tärkeänä asiana: hallituksen esittämän aikataulun vuoksi kansanvallan toteutuminen viivästyy Suomen edustuksessa Euroopan parlamentissa. Valtapoliittisista syistä, näin uskallan väittää, hallitus haluaa ylläpitää vuoden 1991 eduskuntavaalien tuloksen mukaan määräytyviä paikkojaan mahdollisimman pitkään. Ennen kaikkea tämä tietysti koskee Suomen Keskustaa. Jos tähän aikatauluun, jota hallitus esittää, kuitenkin päädytään, on eduskunnasta valittaville edustajille annettava ja taattava kaikki tuki ja työrauha, minkä he tarvitsevat tulevassa työssään niin Euroopan parlamentissa kuin eduskunnassakin. On varmistettava myös se, että väliajaksi Strasbourgin parlamenttiin lähteneet voivat halutessaan palata kotoiseen eduskuntatyöhön, jos kansa niin haluaa, ja tuoda mukanaan sen arvokkaan kokemuksen ja tietotaidon, joka väliajan komennukselta varmasti saadaan. Edelleen, jos päädytään lokakuussa 96 kunnallisvaalien yhteydessä pidettäviin vaaleihin, niin kuin näyttää, olisi vaalitapakysymystä selvitettävä perusteellisemmin. Tähän olisi myös aikaa.

Sosialidemokraatit ovat ehdottaneet, että päätöksenteon pohjaksi selvitettäisiin myös erilaisia listavaaleihin perustuvia vaihtoehtoja. Olemme tehneet tämän täysin intohimottomasti, ja kun kiirettä ei ole, selvitys voitaisiin tehdä. Vaalitavasta voidaan itse asiassa päättää tarvittaessa vasta uudessa eduskunnassa. Samalla olisi aikaa pohtia kysymystä myös siitä, pitäisikö muutoinkin pyrkiä yhdistämään vaaleja, mitä täällä on jo eräissä puheenvuoroissa aiemminkin pohdittu, osin voimakkaasti vaadittukin. Kysymys on tärkeä sen tähden, että esimerkiksi vuosina 1999 ja 2000, jos Luoja suo, on edessä neljät vaalit lähes peräjälkeen. Vuonna 99 keväällä eduskuntavaalit, kesällä samana vuonna europarlamentin vaalit, talvella 2000 presidentinvaalit ja syksyllä samana vuonna kunnallisvaalit. Aikamoinen urakka, joka tulee olemaan melkoinen koettelemus hallinnolle, puolueille ja varmasti myös kansalaisille.

Puhemies! Lopuksi haluaisin painottaa sitä, että kysymys osallistumisesta Euroopan unionin päätöksentekoon ei ole asia, josta voidaan eduskunnassa päättää ikään kuin läpihuutojuttuna. Hallituksen viivyttely nyt käsittelyssä olevan esityksen antamisessa ei ole eduksi perusteelliselle käsittelylle, jota esimerkiksi varamiesjärjestelmän luominen edellyttäisi. Ehkä siinä syy, että asiaa ei ole haluttukaan erityisemmin pohtia.

Vielä pahempaa on, että esitystä EU-jäsenyyden vaatimista valtiosääntömuutoksista ei ole vieläkään saatu eduskuntaan. Kyse on koko valtiosääntöisen järjestelmämme perusteiden järjestämisestä uusissa oloissa. Siksi valtiosääntökomitean ehdotuksiin perustuvan hallituksen esityksen antamista eduskunnalle on kiirehdittävä kaikin voimin.

Ed. Zyskowicz: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kalliomäki puheenvuoronsa aluksi arveli, että kokoomus ei olisi menossa koko Euroopan unioniin, vaan lähettelemässä ministereitä ministerineuvostoon ja tällä tavoin jotenkin vain vajaatasolla osallistumassa koko integraatioon.

Ed. Kalliomäki, Euroopan unionin parlamentin rooli unionin päätöksenteossa ei ole keskeinen. Euroopan unionin lainsäädäntöprosessissa se ei ole keskeinen, (Ed. Kekkonen: Sen olemme jo kuulleet!) emmekä me tässä, ed. Kalliomäki, ole nyt päättämässä siitä emmekä voi olla päättämässä siitä, mikä sen rooli unionin päätöksentekoprosessissa on. (Ed. Kekkonen: Meidän suhtautumisestamme voidaan keskustella!) Tosiasia tällä hetkellä on se, että keskeinen päätöksentekoelin, keskeinen lainsäädäntöelin Euroopan unionissa on nimenomaan ministerineuvosto. Minä olen sitä mieltä, että näin tulee olla jatkossakin. Ministerineuvoston tulee jatkossakin olla unionin keskeinen lainsäädäntöelin eikä Euroopan unionin parlamentin.

Miksi olen tällä kannalla? Vastustanko demokratiaa, vastustanko parlamentaarista demokratiaa, kuinka voin olla sitä mieltä, ettei parlamentin pitäisi olla keskeinen lainsäädäntöelin? Enkö jo äidinmaidossani, kuten kaikki muutkin suomalaiset, ole omaksunut sen ajattelun, että lainsäädäntövalta kuuluu nimenomaan parlamentille, ei jollekin omituiselle ministerineuvostolle?

Hyvät ystävät, sosialidemokraatit ja muut, jos Euroopan unioni olisi valtio tai jos me haluaisimme, että siitä tulisi valtio, olisi täysin loogista, totta kai, vaatia, että Euroopan unionissa lainsäädäntövallan, niin kuin muissakin valtioissa, demokraattisissa parlamentaarisissa valtioissa, tulee kuulua parlamentille, jonka kansa suoraan vaaleissa valitsee. Mutta kun Euroopan unioni ei ole valtio ja kun mielestäni siitä ei myöskään valtiota, ei edes liittovaltiota tule pyrkiä kehittämäänkään, (Ed. Aittoniemi: Mutta tulee kyllä!) niin ei ole mielestäni perusteita vaatia, että tuossa unionissa keskeinen lainsäädäntövalta kuuluisi parlamentille, vaan kun Euroopan unioni on ja sen mielestäni jatkossakin tulee olla, ja itse pyrin siihen vaikuttamaan, itsenäisten valtioiden välisen yhteistyön foorumi, niin silloin keskeinen lainsäädäntövalta kuuluu sille foorumille, sille elimelle, missä itsenäiset jäsenvaltiot ovat edustettuina ja missä ne kukin oman kansallisen intressinsä ja kansallisen näkökulmansa mukaisesti pyrkivät vaikuttamaan lainsäädäntöön ja yhdessä päättämään tästä lainsäädännöstä.

Se paikka Euroopan unionin päätöksentekoprosessissa on ministerineuvosto. Ministerineuvostoon kokoontuvat Euroopan unionin jäsenmaiden, itsenäisten valtioiden hallitusten jäsenet yhdessä päättämään niistä säädöksistä, joita yhdessä näissä maissa sovelletaan, joko suoraan sovelletaan eli asetuksista, tai sovelletaan niin, että niistä erikseen maissa päätetään eli direktiiveistä. Tässä vastaus.

Kysymys Euroopan unionin parlamentin asemasta liittyy keskeisesti kysymykseen Euroopan unionin perusluonteesta. Jos haluamme tehdä siitä valtion, totta kai silloin lähdemme siitä, että Euroopan unionin kansalaiset, joita asuu eri puolilla, Kreikassa, Suomessa, Itävallassa ja Norjassa, jos näin käy, että Norjakin liittyy, valitsevat sen parlamentin ja sitten se parlamentti, tämä ylikansallinen elin, jossa ei edes toimita kansallisissa ryhmissä, vaan toimitaan puolueryhmissä, säätää lait, joita me kaikki, suomalaiset ja portugalilaiset ja kreikkalaiset, yhdessä noudatamme.

Mutta kuten sanoin, oikeampi suhtautuminen on mielestäni se, että kreikkalaiset valitsevat oman parlamenttinsa, suomalaiset oman parlamenttinsa, portugalilaiset omansa ja näiden parlamenttien luottamusta nauttivat hallitukset lähettävät edustajansa ministerineuvostoon yhdessä muiden maiden edustajien kanssa asioista päättämään. Tämäkin päätöksentekoprosessi on mielestäni täysin demokraattinen, enkä hyväksy sitä väitettä, että Euroopan unionissa vallitsee demokratiavaje niin kauan kuin Euroopan unionin parlamentti ei ole keskeinen lainsäädäntöelin. Jos halutaan demokratiavajeesta puhua, silloin pitää mielestäni päähuomio kiinnittää siihen, miten turvataan se, että Euroopan unionin jäsenvaltioiden parlamenteissa oleva näkemys kanavoituu riittävästi asianomaisen maan hallituksen tahdoksi ministerineuvostoon. Sitä kautta mielestäni voidaan demokratiavajekysymystä aidosti lähestyä.

Ensimmäinen vastaus siis siihen, miksi en halua Euroopan unionin parlamentista keskeistä lainsäädäntöelintä, liittyy, kuten sanoin, periaatteelliseen puoleen, kysymykseen Euroopan unio-

nin luonteesta, kysymykseen siitä, että en halua olla kehittämässä siitä valtiota tai liittovaltiota.

Toinen vastaus, miksi en halua Euroopan unionin parlamentista keskeistä lainsäädäntöelintä, liittyy Suomen kansalliseen etuun. Ilman tätä periaatteellistakin tarkastelua päätyisin samaan lopputulokseen sitä kautta, että Suomen kansallista etua varjellaan ja ajetaan toki paljon perusteellisemmin ja paremmin ja tuloksekkaammin ministerineuvostossa, missä meidän ministerimme on yksi kuudestatoista pöydän ympärillä asioista päättämässä, missä nimenomaan lähdetään siitä, että kukin edustaa omia kansallisia etujaan, missä otetaan asianmukaisesti huomioon kansallisia etuja ja pyritään päätökset yhdessä tekemään ja sovittamaan sellaisiksi, että kansalliset edut asianmukaisesti otetaan huomioon. Vaikka tuossa päätöksetekofoorumissa on edellytykset ja mahdollisuudet äänestämällä useimmissa asioissa tehdä määräenemmistöpäätöksiä, niin tiedämme jo nyt Euroopan unionin kokemuksesta, että ministerineuvostossa usein pyritään nimenomaan yksimieliseen päätöksentekoon, ja tälläkin tavoin Suomen kansallinen etu tulee huomioon otetuksi.

Siis tämä käytännöllinen Suomen edun varjeleminen, Suomen kansallisen intressin parempi ajaminen on toinen syy siihen, miksi katson, että ministerineuvoston tulee jatkossakin olla keskeinen lainsäädäntöelin eikä Euroopan unionin parlamentin.

Mielestäni on hyvä, että tästä eduskunnassa ja Suomessa keskustellaan, koska liian herkästi omaksumme sen kannan, niin kuin veljet siellä vasemmalla, että onhan se väärin, ettei parlamentilla ole keskeistä lainsäädäntövaltaa, onhan parlamentti sentään kansan, kansojen, kansalaisten suoraan valitsema päätöksentekoelin. Vielä kerran: kyse on siitä, haluammeko olla rakentamassa siitä valtiota, Euroopan unionista, vai haluammeko, että se on valtioiden välisen yhteistyön instrumentti ja siihen pohjautuva unioni.

Ed. Kalliomäki puheenvuorossaan puhui myös demarien pitkäaikaisen lempilapsen eli ns. pitkien listojen puolesta. Tällä kertaa sosialidemokraattinen puolue tarjoaa niitä näköjään Euroopan unionin parlamentin vaaleihin. Vuosien saatossa aika ajoin sosialidemokraatit ovat niitä olleet tarjoamassa ihan tämän oman kotoisen parlamenttimme vaaleihin. Haluan tässäkin yhteydessä torjua pitkien listojen käyttöönoton, oli sitten kyse Suomen eduskunnan valitsemisesta tai Euroopan unionin parlamentin valitsemisesta. Pitkät listat vaalijärjestelmänä merkitsevät sitä, että puoluevaltaa vahvistetaan ja kansanvaltaa kavennetaan. (Ed. Kekkonen: Hehheh!) Miksi, ed. Kekkonen? Siksi, että pitkien listojen järjestelmässä kansalaiset eivät päätä niistä henkilöistä, jotka valitaan, vaan ehdokkaita asettavat puolueet päättävät ja kansalaiset äänestävät pelkästään puolueiden välillä ja siis puolueiden päättämät henkilöt tulevat valituiksi. Kansanvaltaista on nykyinen vaalijärjestelmämme, se, missä kansalaiset eivät saa valita pelkästään puolueiden välillä, vaan myös puolueiden asettamien henkilöiden välillä.

Tämän vuoksi on mielestäni oikein, että hallitus tässäkään yhteydessä ei esitä otettavaksi käyttöön pitkiä listoja, vaikka tiedän, että kun Tarastin toimikunta istui ja kun sen työn kuluessa kuultiin sekä eduskuntaryhmien edustajia että puoluetoimistojen edustajia, niin paljon muualtakin kuin sosialidemokraattien piiristä eli muidenkin puolueiden puoluetoimistojen piiristä lausuttiin lämpimiä sanoja pitkien listojen puolesta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vastata ed. Kalliomäen kysymykseen, minkä takia kokoomuksen eduskuntaryhmä tänään oli valitsemassa edustajia Euroopan unionin parlamenttiin ja lähettämässä edustajia sinne, (Ed. Kalliomäki: Muodon vuoksi!) mikäli emme halua parlamentista kehitettävän keskeistä lainsäädäntöelintä.

Katson, että se työ, jota suomalaiset Euroopan unionin parlamentissa tekevät, on arvokasta ja tärkeätä työtä. Se ei riipu pelkästään siitä, mikä on Euroopan unionin parlamentin rooli päätöksentekofoorumissa, jossa sillä siinäkin, päätöksenteossakin, on monella tavalla vaikutusvaltaa ja myös päätösvaltaa, kuten ed. Lehtinen täällä kertoi.

Se työ, jota suomalaiset parlamentaarikot Euroopan unionissa tekevät, on arvokasta myös sen vuoksi, että toimimalla Euroopan unionin parlamentissa ja toimimalla Euroopan unionin parlamentin jäseninä muullakin tavoin aktiivisesti Euroopan unionin piirissä he voivat monella tavoin olla edistämässä Suomen kansallisia etuja, toimimassa näiden kansallisten etujen puolesta.

Tältä pohjalta olemme valinneet hyviä edustajia, kolme naista ja yhden miehen, tänään ryhmäkokouksessamme ja lähetämme heidät tyytyväisin mielin ja suurin odotuksin Euroopan parlamenttiin, odotuksin siitä, että he toimivat siellä aktiivisesti ja täysipainoisesti Suomen etujen puolesta.

Tämä on myös se syy, että kokoomuksessa, toisin kuin sosialidemokraateissa, on lähdetty siitä, että Euroopan unionin parlamenttiin lähtevä edustaja ei voi samanaikaisesti toimia Suomen eduskunnan jäsenenä. Näin ollen lähdemme siitä, että ne, jotka nyt valittiin Euroopan unionin parlamenttiin, eivät asetu ehdolle maaliskuun vaaleissa vaan suuntaavat koko tarmonsa lyhyen päällekkäiskauden jälkeen toimimiseen Euroopan unionin parlamentissa. Voisikin palauttaa kysymyksen ed. Kalliomäelle ja kysyä: Eivätkö sosialidemokraatit suhtaudu samalla tavalla ja samalla arvostuksella työhön Euroopan unionin parlamentin piirissä, kun te näköjään ette pelkästään salli sitä vaan lähdette siitä, että ne, jotka Euroopan unionin parlamenttiin nyt ryhmästänne lähtevät, voivat ja osa ilmeisesti aikookin olla myös ehdolla Suomen eduskuntaan ja näin ollen hoitaa, mikäli mainitsemanne väliaikainen varamiesjärjestelmä ei toteudu, samanaikaisesti työtänsä sekä Euroopan unionin parlamentissa että Suomen eduskunnassa? Kuitenkin tiedämme, että tällainen päällekkäisyys ei käytännössä hyvin toimi.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On oikein hyvä, että ed. Zyskowicz meni puhujakorokkeelle vähän selvittämään vastauspuheenvuorojensa mustavalkoista olemusta. Näin siihen saatiin ainakin harmaata sävyä mukaan.

Minustakin on selvää, että ei ole nähtävissä sellaista tulevaisuutta ainakaan tällä hetkellä Euroopan unionin kohdalla, mikä voisi viitata jonkinlaiseen liittovaltioluonteeseen. Historian pyörä pyörii tällä hetkellä siihen suuntaan, että Euroopan unioni ja koko Eurooppa kehittyy ennen kaikkea EU:n jäsenvaltioiden välisenä tiivistyvänä yhteistyönä ja että Euroopan unioni voi laajentua myöskin laajemmaksi eurooppalaiseksi kansojen ja valtioiden väliseksi yhteistyön välineeksi.

Kuten sanottu, ed. Zyskowiczin vastauspuheenvuorosta sai suurin piirtein sellaisen käsityksen, että Euroopan unionin parlamentti on enemmänkin uhka esimerkiksi suomalaiselle kansanvallalle ja Euroopan unionin omalle kehitykselle kuin voimavara. Me lähdemme joka tapauksessa siitä, että se ja siellä työskentelevät ihmiset ovat nimenomaan voimavara. No, ei siitä kannata lähteä kinastelemaan. Kyllä tuo puheenvuoro vähän toiseen suuntaan onneksi selvitti ed. Zyskowiczin näkemyksiä.

Itse puheenvuorossani toin esille listavaalikysymyksen — en puhunut pitkistä listoista vaan listavaalikysymyksestä — selvitettävänä asiana, joka kannattaisi tehdä. Se taitaa olla käytössä useimmissa Euroopan unionin jäsenmaissa tällä hetkellä, eikä niiden kansallinen demokratia taikka demokratia Euroopan unionissa varmasti siitä ole kärsinyt. Luulenpa asian olevan mieluummin päinvastoin, sillä käytännössä epäilen nykyisen, nyt hallituksen esittämän vaalimuodon johtavan siihen, että liian moni Euroopan parlamentin edustaja tulee sinne suuren rahan vuoksi. Se sopii varmaan kokoomukselle.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti on niin, että käsitys liittovaltiotavoitteesta tai EU-parlamentin päätösvallasta vaihtelee puolueittain ja maittain hyvin voimakkaasti. Saksassa käsittääkseni CDU ajaa tällaista liittovaltioajatusta, ja sieltä sitten vasemmisto Suomesta löytää ehkä liittolaisia näissä kysymyksissä. Toivoisin kuitenkin, että suomalaisilla puolueilla olisi jotakuinkin yhtenäinen näkemys näistä tavoitteista.

Demokratiavaje, silloin kun puhutaan parlamentin vallankäytöstä, oli mm. vastustajien aseena. Ne, jotka olivat huolissaan Suomen itsenäisyyden menettämisestä, vaativat, että EU-parlamentilla pitäisi olla enemmän valtaa. Sehän oli täysin ristiriitainen näkemys ja osoitti, että vähän heikolla pohjalla ne argumentit olivat.

Minä toivoisin, että ne edustajat, jotka Suomesta nyt EU-parlamenttiin lähtevät, eivät ala ensi töikseen vaatia EU-parlamentille lisää valtaa vaan näkevät siellä voimakkaasti, että he edustavat Suomea, ja on pidettävä huoli siitä, että maiden parlamentit ovat ne, jotka näitä kysymyksiä pääasiassa ratkovat.

On tietysti selvää, että yhteinen Eurooppa ja jopa yhteinen vallankäyttökään eivät ole sinänsä mikään kielteinen utopia, mutta se on nimenomaan utopia, koska kansallisvaltiot ovat tärkeitä ja kansalaisten mielipide ei ole sellaisen liittovaltion kannalla, että me nyt yhtäkkiä siirtäisimme päätösvaltamme täältä EU-parlamenttiin. Olen siis voimakkaasti samalla kannalla kuin ed. Zyskowicz omassa puheenvuorossaan.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malttanut olla pyytämättä vastauspuheenvuoroa, kun mielestäni parlamentin asemaa aivan syyttä suotta täällä vähäteltiin. Tämä

järjestelmä on nyt mennyt siihen, että neuvoston tulee aina kuulla parlamenttia kaikista lainsäädäntöhankkeista, ja jos neuvosto sitten muuttaa parlamentin lausunnon jälkeen omaa ehdotustaan, se palaa takaisin parlamenttiin. Toisaalta sitten myöskään neuvosto ei voi hyväksyä komission ehdotusta, ennen kuin se on saanut Euroopan parlamentin lausunnon. Mielestäni tämä merkitsee sitä, että on järkevä kehittää sellainen yhteistoiminta neuvoston ja parlamentin välille, että turhia viivästymisiä asioiden käsittelyssä ei tule.

Jos tällaista luottamuspulaa rakennetaan sen varjolla, että kiistellään siitä, saako parlamentti vai neuvosto vaikuttaa, se heikentää asioiden käsittelyä. Mielestäni järkevää on nimenomaan lähteä yhteistyölinjasta liikkeelle ja siitä, että ne toiveet ja ehdotukset, joita parlamentti lausunnon muodossa esittää, tulevat siinä arvossaan käsitellyksi neuvoston piirissä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Zyskowiczin näkemys on kovin mekanistinen. Hän laskee lukumääriä ja mandaatteja ja yhdistää ne siihen, että hän antaa valmiin mallin Euroopan parlamentille, että sillä ei ikään kuin ole mitään valtaa. Minusta kuitenkin demokratia on jakamaton. Demokraattisten instituutioiden vallan kasvu on minusta normaali ilmiö ja suotava ilmiö. Eli ilmoitan hyvin selkeästi, ed. Zyskowicz, tässä, että minä kannatan Euroopan parlamentin vallan kasvua demokratian nimissä.

En myöskään oikein ymmärtänyt ed. Zyskowiczin kylmää suhtautumista listavaaleihin. Hän syyllistyi jotensakin vähän vanhanaikaiseen ajatteluun asettamalla vastakkain puoluevallan ja kansanvallan. Se nyt on ikivanha keskustelu, jota tässä tuskin kannattaa käydä, mutta ed. Zyskowicz aivan hyvin tietää, että se kansalainen, joka kansanvallassa haluaa päästä johonkin, tarvitsee tuekseen organisaation. Se organisaatio meikäläisessä demokratiassa, kuten länsimaisessa demokratiassa yleensä, perustuu puoluelaitoksiin, puolueisiin. Sitten meillä on maita, joissa se perustuu johonkin muuhun, ja niitä maita yleensä ei yleensä kutsuta demokraattisiksi maiksi.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tässä keskustelussa kiteytyy kaksi linjaa: Demokraattisia instituutioita vähättelevä linja, jota edustavat edustajat Zyskowicz ja Aittoniemi, ja sitten demokraattisia instituutioita puolustava linja, jota olemme ainakin minä, ed. Myller ja ed. Kalliomäki edustaneet.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minun täytyy vielä pyytää tämä puheenvuoro kiittääkseni ed. Zyskowicziä siitä, että hän nousi oikein puhujakorokkeelle todistamaan, että olin oikeassa. Hänkin myönsi, että parlamentilla ei ole valtaa. Olimme samaa mieltä myös siitä, vaikka hän käytteli erilaisia kaunopuheisia sanontoja, että jos näin olisi ja jos näin kehittyisi, niin tämä instituutio, EU, kehittyisi federalistiseen suuntaan, johon se kehittyy joka tapauksessa, eikä yksinomaan liittovaltioksi, vaan yhdeksi valtioksi aikanaan.

Mutta kun hän puhui ministerineuvoston vallasta, siinä hän unohti yhden asian. Hän puhui, että yksi 16:sta on suomalainen ministeri siellä. Jos lasketaan, paljonko siellä on äänien määrä siinä vaiheessa, kun nämä uudet jäsenet ovat mukana, äänien määrä kai liikkuu jossain 90:ssä ja suomalaisilla on kolme ääntä 90:stä. Ei siellä ministerineuvostossa kovin paljon suomalaisten äänillä päätetä. Vaikka kuinka hyviä ministereitä, vaikka itse Haavisto menisi sinne, niin ei siellä kovin pystytä päättämään.

Sitten, kun hyviä ehdokkaita lähetetään parlamenttiin, kyllä minäkin sitä arvostan siitä huolimatta, mitä tämän keskustelun virityksekseni tavallaan olen sanonut. Mutta niin kuin sanottu, tilanne, jonka ed. Zyskowicz on tunnustanut, on sellaisenaan merkityksetön. Mutta meilläkin on keskustassa satsattu. Maan paras ulkopolitiikan tuntija lähetetään, eduskunnan varapuhemies uhrataan tähän asiaan. Kyllä meilläkin parastamme yritetään keskustassa. Siitä ei päästä kyllä mihinkään, muista puhumattakaan.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Aittoniemelle. En ole sanonut, että Euroopan unionin parlamentti on merkityksetön. Olen yrittänyt kuvailla sen vähäistä asemaa Euroopan unionin lainsäädäntöprosessissa ja ilmoittanut pitäväni perusteltuna sitä, että ministerineuvosto on keskeinen lainsäädäntöelin Euroopan unionissa.

Ed. Kekkosen käsitys demokratiasta on kyllä luvalla sanoen hyvin kaavamainen: Kun kansalaiset valitsevat Euroopan unionin parlamentin, niin sille pitää antaa valtaa, se on demokratiaa. Toivoisin, että ed. Kekkonen pysähtyisi kuitenkin miettimään niitä ajatuksia, joita puheenvuorossani esitin ja joita en pysty tässä lyhyessä vastauspuheenvuorossa toistamaan, siitä, mikä on Euroopan unionin perusluonne. Jos sen perusluonne on, niin kuin mielestäni sen pitää olla, että siellä itsenäisten kansallisvaltioiden, jäsenval-

tioiden, edustajat yhdessä ovat päättämässä asioista, niin ministerineuvosto on se foorumi, jossa nämä yhdessä siitä päättävät ja jossa ne edustavat kukin omia kansallisia intressejään. Euroopan unionin parlamentti ei ole se foorumi. Siellä ei toimita kansallisissa ryhmissä eikä siellä pyritäkään edustamaan periaatetasolla näitä omia kansallisia intressejä.

Sitten, kun ed. Kekkonen syventää tätä demokratiakäsitystään, hän yhtäkkiä osaakin ottaa sen kannan, että pitkät listat ovat asianmukainen asia, koska puolueet ovat osa demokratiaa. Minunkin mielestäni puolueet ovat osa demokratiaa ja niitä maita, joissa ei ole muuta kuin yksi puolue, kutsuttiin sosialistisiksi maiksi. Mutta se, että puolueet ovat osa demokratiaa, ei tarkoita sitä, että puolueiden pitää kansalaisten puolesta saada valita, keitä ihmisiä lähtee parlamenttiin. Mielestäni demokratia toimii niin, että puolueet asettavat ehdokkaat ja kansalaiset päättävät lähtijän.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan lyhyesti, en halua pitkittää tätä keskustelua enempää.

Siitä lähtökohdasta, minkä ed. Zyskowicz on itsellensä asettanut suhteessa tähän Euroopan parlamenttiin, niin ed. Zyskowicz kieltämättä on hyvin looginen. Kyllä minä sen pystyn tunnustamaan.

Mitä tulee näihin pitkiin listoihin, olen kyllä sitä mieltä, että nimenomaan näissä vaaleissa meillä pitäisi olla valmiuksia pohtia erilaisia listavaaleja ikään kuin vapaana siitä rasitteesta, mikä on syntynyt vuosikymmenien mittaan, kun tästä asiasta on puhuttu kotimaan politiikan yhteydessä. Minä nimittäin pelkään, että niin vähien ihmisten valitseminen niin laajalta alueelta ja niin erilaisista maantieteellisistä, maakunnallisista ja heimollisista oloista saattaa johtaa ihan tämmöisenä perinteisenä yksilövaalina tulokseen, joka ei välttämättä ole kokonaisuuden onni.

Mutta ei nyt, ed. Zyskowicz, takerruta tässä esimerkiksi sanoihin "pitkät listat". Olen sitä mieltä, että tässä yhteydessä minusta olisi syytä käydä hyvin perusteellinen pohdiskelu siitä, mikä olisi onnellisin tapa valita nämä 16 ihmistä. Minusta tuntuu, että se tapa ei ole paras mahdollinen, millä tähän asiaan nyt ollaan menossa.

Ed. Lehtinen: Arvoisa herra puhemies! Olen hyvin tyytyväinen, että ed. Zyskowicz käytti täällä puheenvuoronsa, jossa tuli myös selvennettyä sitä, mitä eroa on lainsäädäntövallalla ja muulla vallankäytöllä.

Lisäksi haluaisin todeta jo poistuneelle ed. Kalliomäelle, että Euroopan unionin jäsenmaissa on varsin erilaisia vaalitapoja koskien europarlamentaarikkojen valintaa, mutta sellainen vaalitapa, jossa on suhteellinen vaali ja ensisijainen ääni, on ainakin neljässä maassa, ja suhteellinen vaali ilman ensisijaista ääntä on kahdessa maassa.

Sitten varsinaiseen aiheeseeni. Pyysin tämän puheenvuoron käsitelläkseni Euroopan unionin parlamentin valtaoikeuksia. En voi nimittäin allekirjoittaa sitä, etteikö europarlamentilla olisi minkäänlaista merkitystä tai mitään valtaa.

Ensin lyhyesti totean, että europarlamentilla on viisi valtaoikeutta: 1) erottamisoikeus, 2) lausunto-oikeus ja yhteistoimintamenettely, 3) oikeus hylätä uudet jäsenhakemukset, 4) budjettivalta ja sen lisäksi 5) kyselyoikeus. Käytän lyhyen puheenvuoron näistä.

Ensinnäkin Euroopan unionissa parlamentin erottamisoikeus on sellainen, että Rooman sopimuksen artikla 144 antaa parlamentille oikeuden edustajien enemmistöpäätöksellä ja kahden kolmasosan äänten enemmistöllä esittää komission toiminnasta epäluottamuslausetta. Tätä perusoikeutta on käytetty kahdesti. Epäluottamuslauseesitykset kirjattiin vuosina 72 ja 77, joskaan niitä ei hyväksytty. Mutta mikäli tällainen epäluottamuslause hyväksytään, niin Euroopan komission kaikki 17 jäsentä joutuvat luopumaan tehtävistään. Täytyy muistaa, että Euroopan parlamentti tulee käsittelemään myöskin nämä uuden komission jäsenet.

Sitten lausunto-oikeudesta ja yhteistoimintamenettelystä. Euroopan parlamentti osallistuu EU:n lainsäädäntöön toisaalta antamalla lausuntoja ja toisaalta yhteistoimintamenettelyn kautta, ja juuri tämä yhteistoimintamenettely tuli Maastrichtin sopimuksen yhteydessä. Siitä sanotaan, että se merkittävästi lisää Euroopan parlamentin roolia Euroopan unionissa ja liittää sen läheisesti päätöksentekoprosessiin mutta ei anna sille lainsäädännöllistä valtaa varsinaisesti.

Tässä menettelyssä parlamentti osallistuu antamalla lausuntoja ja toisaalta yhteistoimintamenettelyn kautta. Sillä on oikeus antaa lausuntoja asioissa, jotka edellyttävät yhtä käsittelyä, ja lisäksi siltä on pakollisesti pyydettävä lausunto useimmissa tapauksissa, etenkin kaikissa kysymyksissä, jotka liittyvät seuraaviin aiheisiin: tavaroiden vapaa liikkuminen, maatalouspolitiikka, kuljetuspolitiikka, lainsäädännön lähentämi-

nen direktiiveihin, jotka vaativat neuvoston yksimielisyyttä, teknologinen tutkimus- ja kehitysohjelma, taloudellinen ja yhteiskunnallinen koheesio, yhteenkuuluvuus, ympäristö. Lausuntopyynnön laiminlyöminen on vakava muotovirhe, joka sinänsä saattaa johtaa säädöksen mitätöintiin Rooman sopimuksen artiklan 173 mukaisesti.

Euroopan parlamentissa käytetään yhteistoimintamenettelyä asioissa, jotka vaativat kaksi käsittelyä. En lähde yhteistoimintamenettelyä tässä selostamaan, koska se veisi varsin pitkän ajan, mutta totean, että siinä erilaisilla tavoilla on mahdollista huomattavastikin vaikuttaa myöskin komission ja neuvoston päätöksiin.

Kolmanneksi oikeus hylätä uudet jäsenhakemukset. Mielestäni tämä on varsin merkittävä kohta. Kyllä ainakin kokoomuksen eduskuntaryhmässä pohdimme aika useinkin sitä, millä tavalla Euroopan parlamentti tulee suhtautumaan jäsenhakemuksiin, sen vuoksi, että europarlamentilla oli aivan ratkaiseva rooli; jos se olisi halunnut hylätä uudet jäsenhakemukset, niihin olisi jouduttu tekemään muutokset, jotka se olisi sitten saattanut enemmistöllään hyväksyä, toisaalta juuri siitä syystä, minkä mainitsin, että parlamentti osaa käyttää valtaoikeuksiaan aika monissa tapauksissa oivallisesti silloin, kun se on tarpeen. Tähän viitaten juuri Espanjahan on mm. käyttänyt valtaoikeuksiaan, ja myös Euroopan parlamentin federalistiset voimat ovat käyttäneet valtaoikeuksiaan juuri tällaisissa kohdissa. Näitä kohtia mm. uusien jäsenhakemusten käsittelyssä on käytetty siihen, että europarlamentin valtaa on myös haluttu saada lisätyksi.

Kaiken kaikkiaan niille sopimuksille, jotka vaativat ministerineuvoston yksimielisen hyväksymisen, täytyy myös saada europarlamentin suostumus. Siinäkin on varsin monimutkainen menettelytapa, mutta kyseessä on todellinen yhteispäätösvalta erityisesti liittymis- ja assosiaatiosopimuksissa. Parlamenttihan on antanut lausuntonsa Lomé IV -konventioista, Eec-Kypros, Eec-Malta ja Eec-Turkki liitännäisjäsenyyssopimuksen pöytäkirjoista sekä äänestänyt tämän vuoden toukokuussa neljän uuden hakijamaan hyväksymisestä Euroopan unionin jäseneksi.

Budjettivalta on se valta, jota Euroopan parlamentti tulee todennäköisesti kasvattamaan ja lisäämään, ja se on kasvanut ja lisääntynyt viime aikoina. Sinänsä budjettipäätös kuuluu ministerineuvostolle ja Euroopan parlamentille yhteisesti, ja Euroopan parlamentin rooli budjetissa muistuttaa ennen kaikkea suhdetta budjettiin kansallisessa parlamentissa.

Oleellista on EU:n budjetissa se, että tehdään ero pakollisten ja ei-pakollisten kulujen välillä. Parlamentin budjettivaltaa käytetään eri tavoin riippuen siitä, onko kyseessä pakollinen vai ei-pakollinen kulu. Vuosina 71 ja 72 ei-pakollisiin kuluihin kuului ainoastaan henkilöstö ja vuokrat eli 4 prosenttia yhteisön budjetista. Mutta täytyy ottaa huomioon, että nyt tämä ei-pakollisten kulujen osuus EU:n budjetista on noussut jo 38 prosenttiin. Tässä on tapahtunut huomattava vallansiirto europarlamentille.

Voidaan todeta, että jos halutaan jaotella pakollisia ja ei-pakollisia kuluja, niin pakollisia kuluja ovat maatalouden ohjaus- ja takuurahasto, Euroopan kehitysrahasto, yhteisön ulkopuoliset sitoumukset. Näihin siis europarlamentilla ei ole valtaa. Sen sijaan ei-pakollisia kuluja ovat henkilöstökulut, vuokrat — ja huomautan tässä, että meillehän tuli Liikaselle se komissionäärin salkku, johon kuuluvat myös henkilöstöasiat — samoin maatalouden ohjaus- ja takuurahasto, alueellinen kehitysrahasto, Euroopan sosiaalirahasto, ympäristö, kuljetukset, tutkimus, energia, tiedotus ja uudistukset.

Tästä on tehty sellaisia johtopäätöksiä, että europarlamentilla on aivan oleellinen rooli budjetoinnissa ja parlamentti päättää budjetista viime kädessä, tosin sellaisissa raameissa, että parlamentti voi lisätä neuvoston ehdotukseen ei-pakollisia kuluja summalla, joka vastaa puolta vuotuisesta budjetin kasvusta. Mutta kuten tästä huomataan, se on hyvin väljä rajoite.

Parlamentti voi pakottaa neuvoston hyväksymään muutoksia ei-pakollisiin kuluihin, joiden, niin kuin sanoin äsken, osuus jatkuvasti kasvaa. Parlamentti voi myös tärkeiden syiden nojalla hylätä budjetin kokonaisuudessaan ja vaatia neuvostolta uutta ehdotusta. Näin on tapahtunut vuosina 79 ja 84.

Viidentenä mainitsen, että europarlamentilla on kyselyoikeus. Siellä voidaan tehdä sekä kirjallisia että suullisia kysymyksiä, joihin täytyy vastata. Osastoilla on keskimäärin 15 päivää aikaa laatia vastausehdotus, joka kulkee tässä hierarkiassa pääjohtajalle saakka, käy myös pääsihteeristössä, ja sen jälkeen se on komission käsiteltävänä hyväksymistä varten. Tämä on mielestäni oleellista sen vuoksi, että jos puhutaan, että parlamentilla ei ole valtaa ja kyselyoikeudella ei ole minkäänlaista merkitystä, kannattaisi varmasti kysyä, minkä vuoksi Suomen eduskunnassa

meillä tehdään satamäärin kysymyksiä joka ainut vuosi.

Näillä perusteilla väitän, että europarlamentilla on valtaa. Se ei ole lainsäädännöllistä valtaa, mutta europarlamentin valta on joka tapauksessa valtaa, joka keskeisesti vaikuttaa myös siihen, millaisia päätöksiä EU:ssa tehdään. Erityisesti muistutan näin budjetin osalta.

On mielestäni arvokasta, että on olemassa kansalaisten keskustelufoorumi. Täytyy muistaa myös se, että vuonna 1996 hallitustenvälisessä konferenssissa EU:n eri toimielinten väliset suhteet ja päätösvaltasuhteet tulevat uudelleen käsittelyyn. Suomessa olisi kyllä syytä varustautua tätä keskustelua varten varsin pikaisesti.

Lyhyesti totean vielä yhteistyöstä Suomen eduskunnan ja europarlamentin kesken. Siihen olisi syytä kiinnittää Suomessa aivan erityistä huomiota. On nimittäin monia sellaisia maita, joissa kyseisen maan europarlamentaarikot ja kansallisen parlamentin edustajat toimivat hyvinkin erillään toisistaan. Osittain se on johtunut, voisi sanoa ehkä tällaisesta valtamustasukkaisuudesta tai kateudesta, joka tässäkin keskustelussa on näkynyt. Osittain se on johtunut varmasti myös huonoista järjestelyistä ja historiallisesta traditiosta. Mutta täytyy sanoa, että missään maassa en ole kuullut, että sen paremmin parlamentaarikot kuin europarlamentaarikotkaan olisivat pitäneet olevaa juopaa hyvänä.

Sen vuoksi meidän tulee Suomessa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että yhteistyö Suomen eduskunnan kansanedustajien ja valitsemiemme europarlamentaarikkojen välillä sujuu parhaalla mahdollisella tavalla ja kumpikin osapuoli voi käyttää toistensa tietoja ja taitoja hyväkseen hyvällä tavalla. Tanskassa tässä on mielestäni onnistuttu kohtuullisen hyvin, ja siitä voisimme ottaa myös esimerkkiä Suomen eduskunnassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys n:o 304 uusiksi huoneenvuokralaeiksi ja niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri R u s a n e n: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi huoneenvuokralaiksi ja niihin liittyvien lakien muuttamiseksi on vastaus lausumaan, jonka eduskunta hyväksyi huoneenvuokralain ja indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain muutoksen yhteydessä. Mainitut lainmuutokset tulivat voimaan 1 päivänä helmikuuta 1992, ja niillä ulotettiin vapaarahoitteisten asuinhuoneistojen vuokrasääntelyn purkaminen koskemaan koko maata ja koko rakennuskantaa.

Lausumassaan eduskunta mm. edellytti, että hallitus valmistelee uuden huoneenvuokralain. Lausuman mukaan tuli puuttua epäkohtiin, jotka mahdollisesti johtuivat siirtymisestä säännellyistä vuokrasuhteista vapaaseen sopimiseen ja vaikuttaisivat vuokralaisen asemaan ja oikeusturvaan. Lausumassa edellytettiin hallituksen huolehtivan myös siitä, että huoneenvuokralaki kirjoitetaan selkeäksi ja ymmärrettäväksi.

Huoneenvuokralain uudelleen kirjoittamisen tarve seurasi sääntelyn purun ensimmäisestä vaiheesta ja sen toteuttamistavasta. Työhön tuli ryhtyä joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin. Sääntely katsottiin vuonna 1990 voitavan purkaa vain asteittain eikä koko maasta ja koko sopimuskannasta. Selvää oli, että sääntelystä vapaita sopimussuhteita koskeva normisto tuli kaikilta osiltaan kirjoittaa luettavampaan ja ymmärrettävämpään muotoon, kuin mihin se sääntelyn osittaisen purkamisen vuoksi kirjoitettiin.

Toisessa vaiheessa sääntelyn purku katsottiin voitavan ulottaa kyllä koko maahan ja koko rakennuskantaan, mutta ei vieläkään kaikkiin, vaan ainoastaan uusiin sopimuksiin. Lausuma liittyi tähän päätökseen.

Sääntely on purkautunut sitä mukaa kuin uusia sopimuksia on tehty helmikuun alussa 1992 voimaan tulleen huoneenvuokralain muutoksen jälkeen. Lisäksi ovat sääntelystä vapaita olleet jo vuonna 1991 tai sen jälkeen valmistuneet Pohjois-, Itä- ja Keski-Suomessa sijaitsevat asunnot, lukuun ottamatta korkeakoulupaikkakuntia.

Sääntelystä vapaita vuokra-asuntoja on nyt noin puolet kaikista noin 300 000 vapaarahoitteisesta vuokra-asunnosta. Valtion tuella tuotettujen aravavuokra-asuntojen määrä puolestaan on runsaat 300 000. Kaikkiaan vuokra-asuntoja on vajaa kolmannes koko 2,2 miljoonan asunnon määrästä.

Sääntelyn purkamisen seurauksena vuokra-asuntojen määrä on pitkästä aikaa kasvanut, ja

tämän vuoden loppuun mennessä vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen nettolisäys on kahdessa vuodessa yli 35 000 asuntoa. Lisäys ylittää samaan aikaan tuotettujen aravavuokra-asuntojen määrän. Sama määrä aravavuokra-asuntoina olisi vaatinut noin 10 miljardin markan suuruista valtion rahoituspanosta. Sääntelyn purkamisella on siis ollut myös huomattavaa, etten sanoisi, erittäin huomattavaa valtiontaloudellista merkitystä.

Herra puhemies! Eduskunta oli lausumassaan huolissaan myös vuokrasuhteen osapuolten ja ennen kaikkea vuokralaisen aseman kehittymisestä sääntelystä vapaissa sopimussuhteissa. Tilastokeskus on ympäristöministeriön toimeksiannosta koko sääntelyn purun aikana selvittänyt vuosittain paitsi vuokra-asuntojen määrän muutoksia ja vuokrasuhteen ehtojen kuten vuokran määrän kehitystä ja sopimuksen kestoa. Samalla on saatu mielenkiintoista tietoa sopimussuhteen osapuolista ja sääntelystä vapaiden asuntojen kannasta. Yleisvaikutelma on se, että sääntelyn purkaminen on edennyt varsin hallitusti. Häiriöitä vuokramarkkinoilla ei ole esiintynyt. Sääntelystä vapaat vuokrat ovat yleisesti jonkin verran korkeammat kuin säännellyt vuokrat tai aravavuokrat, mutta on myös paikkakuntia ja huoneistotyyppejä, joissa sääntelystä vapaat vuokrat ovat alhaisempia kuin säännellyt tai arava-asuntojen vuokrat.

Mielenkiintoinen tosiasia on, että sääntelystä vapaat vuokrat ovat keskimäärin nousseet vähemmän kuin säännellyt vuokrat ja usein vähemmän kuin aravavuokrat. Sääntelystä vapaat vuokrat ovat nousseet selvästi vähemmän kuin elinkustannusindeksi. Vuokranantaja ja vuokralainen ovat siis pitäneet sen, mitä on sovittu, ja siinä on pysytty. Tätä osoittaa myös se, että vuokran tarkistamisestakaan ei usein ole sovittu, vaan vuokran muuttamisen, jos siihen tulee tarvetta, osapuolet ovat sopineet keskenään.

Sopimuksista suurin osa on voimassa toistaiseksi. Vain joka kymmenes sopimus on määräaikainen, ja nekin kestävät keskimäärin vuoden ja neljä — kahdeksan kuukautta. Näin ollen eduskunnan lausumassa pelättyjä lyhytaikaisia vuokrasopimuksia ei ole tehty.

Uusista vapaarahoitteisista vuokra-asunnoista suurin osa on yksityisten henkilöiden omistuksessa. Taloyhtiö, säätiö tai vastaava taho on joka kymmenennen uuden sopimuksen vuokranantaja. Sääntelystä vapaita uusia vuokra-asuntoja on tullut tarjolle koko rakennuskannasta.

Tilastokeskus on useamman vuoden ajan selvittänyt myös vuokrapyyntöjä. Selvitykset osoittavat, että vuokrat ovat koko sääntelyn purun ajan olleet yleensä joko samat kuin pyyntö tai sitten noin 5—10 prosenttia alhaisempia. Tämä havainto viittaa siihen, että myös vuokralaisen asema on sopimuksentekohetkellä vahvistunut.

Selvitykset sääntelyn purun vaikutuksista viittaavat vahvasti siihen, että tapa, jolla sääntely purettiin, ei ollut väärä, vaan tuloksista päätellen oikean suuntainen mutta riittämätön. Tällä en tarkoita sitä, etteikö hyvään vuokra-asuntotilanteeseen olisi vaikuttanut ja vaikuttaisi muita tekijöitä kuin vain sääntelyn purku. Sääntelyn purkaminen ei toki yksin voi saada aikaan toimivia vuokra-asuntojen markkinoita. Nykyinen tilanne on tulosta monista samanaikaisesti vaikuttavista tekijöistä, erityisesti siitä, että vuokratuoton verotus on kilpailukykyinen muihin vaihtoehtoisiin sijoitusmuotoihin nähden. Mutta sellaista päinvastaista päätelmää, että vuokrasääntelyn jatkaminen ratkaisisi vuokramarkkinoiden ongelmat, ei tue mikään selvitys.

Arvoisa puhemies! Asuntomarkkinoita koskevien selvitysten perusteella hallitus on eduskunnan edellyttämän uuden huoneenvuokralain ja selkiyttämisen yhteydessä päättänyt ehdottaa vuokrasääntelyn purkamista vielä sääntelyn piiriin kuuluvista noin 150 000 asunnosta. Sääntely ehdotetaan siten purettavaksi nopeammin kuin uusia sopimuksia tekemällä tapahtuisi. Kun sääntely puretaan hallituksen esityksellä kokonaan, voidaan selkiyttää ja yhtenäistää asuinhuoneistojen vuokrasuhteita koskevia säännöksiä enemmän, kuin jos sääntelyä ei purettaisi sen piirissä vielä olevista sopimussuhteista.

Arvoisa puhemies! Hallitus ehdottaa myös säädettäväksi erilliset lait asuinhuoneiston vuokraamisesta ja muuhun tarkoitukseen vuokratun huoneiston vuokrauksesta. Huoneiston sovittu ja pääasiallinen käyttötarkoitus ratkaisee, kumman lain alaisuuteen huoneiston vuokrasuhde kuuluu. Ratkaisu selkiyttää lakien rakennetta, säännösten sisältöä ja tulkintaa. Nykyinen laki sisältää sekä asuinhuoneiston vuokrasuhteita että muuhun tarkoitukseen vuokratun huoneiston vuokrasuhdetta koskevat säännökset. Lain uudistuksen jälkeen sen hahmottaminen helpottuu, on huoneisto sitten vuokrattu asumiseen tai johonkin muuhun tarkoitukseen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erilliset lait asuinhuoneiston vuokraamisesta ja liikehuoneiston vuokrauksesta sekä esitetään muutoksia asunto-osakeyhtiölakiin, avioliittolakiin ja lakiin indeksiehdon käytön rajoit-

tamisesta annettuun lakiin. Ehdotetussa laissa asuinhuoneiston vuokrauksesta säännösten sisältöä on kehitetty ottaen lähtökohdaksi sääntelystä vapaissa sopimussuhteissa voimassa olevat säännökset. Myös sääntelystä vapaita sopimussuhteita koskevia säännöksiä ehdotetaan kehitettäväksi. Lain voimaantulon jälkeen sääntelyssä nyt olevia ja sääntelystä vapaita sopimussuhteita koskisivat pääsääntöisesti samat säännökset.

Yleinen lähtökohta on ollut sopimisen vapauden lisääminen ja sopimusehtojen muuttuminen ensisijaisesti osapuolten keskinäisin sopimuksin. Sopimusehtoja voitaisiin edelleenkin myös osapuolen kanteesta kohtuullistaa tuomioistuimessa. Nykyistä vapaammin voitaisiin sopia vuokrasuhteen kestosta, huoneiston kunnosta, kunnossapidosta, vastuusta huoneistoa käytettäessä sekä sopimusehtojen täyttämisen turvaavasta vakuudesta.

Lain tultua voimaan asuinhuoneistojen vuokrasuhteissa vuokra sovittaisiin. Vuokran muuttamisesta myös sovittaisiin, jos muutostarvetta on. Korotus- ja tasoyleisohjeita ei enää annettaisi. Näin ollen vuokranantajalla ei enää olisi yksipuolista oikeutta korottaa vuokraa korotusyleisohjeen perusteella tai tuomioistuimen hyväksymänä sitäkin enemmän.

Myös sopimuksen irtisanominen muuttuisi verrattuna sääntelyyn kuuluviin sopimussuhteisiin, jos irtisanojana on vuokranantaja. Sopimus voitaisiin irtisanoa vuokranantajan puolelta esimerkiksi sopimusehtojen tarkistamiseksi. Tarkoitus on, että lain voimaan tullessa sääntelyyn kuuluneissa sopimussuhteissa vuokran tarkistamiseksi ei olisi tarvetta irtisanoa sopimusta. Tästä syystä ehdotetaan, että vuokranantajalla olisi oikeus vuosittain korottaa vuokraa kuluttajahintaindeksin muutoksen mukaan, elleivät osapuolet ole sopineet muusta korotuksesta vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Olemassa olevissa sopimussuhteissa ei tapahtuisi muutosta sen osalta, mitä osapuolet ovat saaneet sopia ja ovat sopineet. Siltä osin kuin laki antaisi lisää sopimisen vapautta, muutos näkyisi sopimussuhteissa vasta sitten, kun osapuolet ovat uutta oikeuttaan käyttäneet.

Herra puhemies! Laki liikehuoneistojen vuokrauksesta koskisi muuhun kuin pääasiallisesti asumiseen käytettäväksi vuokratun huoneiston vuokrasuhdetta. Sen piirissä olisivat varastoja, autotalleja, toimistoja, liikkeitä, ravintoloita, kauppiastaloja, virastoja tai muita toimintatiloja koskevat huoneenvuokrasopimukset, kunhan vain on kysymys rakennuksen tai sen osan vuokralle antamisesta muuhun käyttöön kuin asumiseen. Lain säännösten tulee näin ollen taipua varsin erilaisiin käyttötarkoituksiin. Liikehuoneiston vuokrasuhde lähenee yhä useammin liikesuhdetta. Sopimisen vapautta ehdotetaan liikehuoneiston vuokrasuhteessakin lisättäväksi nykyisestä, mutta korostetaan myös vastuuta sovitun pitämisestä. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi sen voimaan tullessa olemassa oleviin sopimuksiin. Muutokset voimassa olevan lain säännöksiin ovat kuitenkin vähäisempiä kuin asuinhuoneiston vuokrauksesta ehdotetun lain kohdalla.

Asunto-osakeyhtiölakia koskevalla muutoksella on tarkoitus selventää asunto-osakeyhtiön ja yhtiön vuokralaisen sekä osakkeenomistajan vuokralaisen tai muiden häneltä huoneiston käyttöoikeuden saaneiden asemaa tilanteessa, jossa yhtiö on ottanut huoneiston hallintaansa. Säännöksiä ehdotetaan sovellettavan vain tapauksiin, kun huoneisto on otettu yhtiön hallintaan lain voimaantulon jälkeen.

Avioliittolakia ja indeksiehdon käytön rajoittamisesta annettua lakia koskevat muutosehdotukset ovat lähinnä teknisiä. Viimeksi mainitun lain muutos johtuu siitä, että hallitus on ehdottanut myös vuosille 1995 ja 1996 säädettäväksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta annettavan lain. Ehdotetut lait on tarkoitus saada voimaan viimeistään vuoden 1996 aikana.

Herra puhemies! Esitykseen kuuluvat lait on pyritty laatimaan niin, etteivät ne loukkaisi hallitusmuodon suojaamia perusoikeuksia, kuten omaisuudensuojaa, jota myös sopimusten katsotaan meillä nauttivan, ja että ne voitaisiin käsitellä tavallisina lakeina. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys uusiksi huoneenvuokralaeiksi ja niihin liittyvien lakien muuttamisesta koskee lähes kahta miljoonaa huoneenvuokrasuhteen osapuolta tai heiltä oikeutensa johtanutta. Säädettäväksi ehdotetut lait ovat keskeistä siviilioikeuttamme, jota vuokrasuhteen osapuolet soveltavat itse välittömästi. Lakien selkeyteen ja ymmärrettävyyteen on siten kiinnitettävä erityistä huomiota. Toivon, että hallitus on täyttänyt eduskunnan esittämän lausuman vaatimuksen.

Ed. K a u t t o: Arvoisa puhemies! Kolme vuotta sitten eduskunta käsitteli sääntelyn purkamisen uusista vuokrasopimuksista 1.2.1992

alkaen. Asian käsittelyn yhteydessä päätettiin yksimielisesti jatkotoimenpiteistä. Eduskunta edellytti, että huoneenvuokralaki kokonaisuudessaan kirjoitetaan selkeämmäksi ja ymmärrettävämmäksi. Tällöin edellytettiin, että lailla puututaan niihin epäkohtiin vuokralaisen asemassa ja oikeusturvassa, joita aiheutuu siirryttäessä säännellyistä vuokrasuhteista vapaaseen sopimiseen. Lisäksi päätettiin, että lailla tulee estää peräkkäisten lyhytaikaisten vuokrasopimusten käyttö vain vuokrankorotustarkoituksessa ja helpottaa vuokralaisten mahdollisuuksia saada estetyksi kohtuuttomat vuokrankorotukset ja niiden käyttö irtisanomisperusteena.

Eduskunnan lähtökohtana oli selkeästi vuokralaisen aseman turvaaminen muutostilanteessa. Tarkoituksena ei ollut lisäongelmien aiheuttaminen ulottamalla sääntelyn purkaminen koko vapaarahoitteiseen asuntokantaan. Mielestäni ministeri Rusanen onkin ylittänyt eduskunnan antaman kannanoton niin antaessaan toimeksiannon lakeja valmistelleelle huoneenvuokralakitoimikunnalle kuin nyt käsittelyssä olevassa lakiesityksessäkin.

Ennen kuin käyn käsittelemään lakiesityksen epäkohtia, haluan todeta, että lakiesitys ei ole niin huono, ettei siinä olisi jotakin hyvääkin. Hyvänä voi pitää sitä, että toimikunta päätyi laatimaan eri lait asunto- ja liikehuoneistoja varten, joiden toimintasektorit ovatkin luonteeltaan ja ongelmakentältään erilaisia. Näin lakeihin on saatu selkeyttä, kun viittauksilta muihin lakeihin on voitu välttyä.

Lakiesityksissä on myös eräitä yksityiskohtia, mm. irtipääsy määräaikaisista sopimuksista edes oikeuden kautta, ja uusi pykälä, jossa säädetään ns. yhteiselämän eli tavallisimmin avoliittojen purkautumisen yhteydessä esiintyneistä ongelmista sen suhteen, kuka lähtee ja kuka jää päävuokralaisten riitaantuessa. Nyt tämäkin asia voidaan päättää oikeudessa.

Arvoisa puhemies! Asian yhteydessä on mielestäni syytä tarkastella sitä, mitä kokemuksia meillä on vuonna 92 voimaan tulleesta uusien vuokrasopimusten osalta säädetystä laista. Vajaan kolmen vuoden aikana on sääntelyn ulkopuolelle siirtynyt lähes puolet, on arvioitu jopa 160 000 vapaarahoitteista vuokra-asuntoa. Niiden vuokrissa ei ole tapahtunut dramaattisia muutoksia, mutta nähtävissä on kuitenkin vuokrien korottumista, vaikka varmasti lama onkin kehitystä hidastanut. Tällä hetkellä sääntelyn ulkopuolella olevien pääkaupunkiseudulla sijaitsevien vuokra-asuntojen keskimääräinen vuokra on noin 50 markkaa/neliö ja yksiöiden osalta noin 61 markkaa/neliö kuukaudessa. Aravavuokrahuoneistojen keskimääräinen vuokra on noin 35 markkaa/neliö. Aravavuokrahuoneistoissa on siis kiistatta edullisempaa asua, mikä ministeri Rusasenkin olisi hyvä muistaa arvostellessaan ylikallista aravavuokra-asumista ja yrittäessään rusikoida uutta aravavuokra-asuntotuotantoa. Tästä selkeää kieltä puhuvat myös suurimpien kaupunkien kaikkien aikojen mahtavimmat aravavuokra-asuntojonot.

Ministeri Rusanen on pitänyt asuntopolitiikkaansa onnistuneena nimenomaan siksi, että vuokrasääntely purettiin uusista vuokrasuhteista. Markkinoille on toki tullut noin 33 000 uutta vuokra-asuntoa nettolisäyksenä purun jälkeen. Syynä ei kuitenkaan ole ollut vain sääntelyn purku, vaan paljolti asuntojen hintojen romahtaminen ja asuntokaupan pysähtyminen. Lisäksi talletuksille maksettavien korkotulojen aleneminen on tehnyt vuokra-asuntosijoittamisen kannattavaksi. Tässä tilanteessa voidaankin katsoa markkinoiden olevan siedettävästi tasapainossa. Mutta tilanne tulee muuttumaan jyrkästi talouden kohentumisen myötä. Suomessa on vielä pitkään rakenteellinen pula asunnoista, ja sitä on osaltaan syventänyt se, että erityisesti nuoret ovat joutuneet jäämään vanhempiensa luo, ja lisäpaineita tulee aiheuttamaan siirtyminen laitoshoidosta avohoitoon ja myös muuttoliike erityisesti ns. kysyntäpaikkakunnille.

Talouden kohentuessa asuntojen kysynnän ja tarjonnan välille syntyy voimakas epätasapaino. Se johtaa väistämättä vuokrien riistäytymiseen ja pahentaa sosiaalisia ongelmia ihmisten yrittäessä asua entistä ahtaammin.

Lakiesityksen kriittisin asia onkin juuri se, että taloudellisten suhteiden vilkastuessa vuokra-asuntoihin kohdistuvien tuotto-odotusten lisääntyminen johtaa täysin hallitsemattomaan kehitykseen vuokramarkkinoilla. Lakiesityksen mukaan sääntelyn piirissä olevien noin 150 000 — 200 000 vuokrasuhteen purkaminen toteutetaan siten, että vuokranantajalla ja vuokralaisella on lain voimaantulon jälkeen vuosi aikaa sopia uudesta vuokrasta ja muista vuokraehdoista. Jos vuokralainen ei syystä tai toisesta hyväksy vuokranantajan esitystä uudeksi sopimukseksi, voi vuokranantaja kieltäytymiseen vedoten irtisanoa sopimuksen. Tällöin vuokralaisen ainoa mahdollisuus on vaatia asunto-oikeudessa irtisanomisen julistamista tehottomaksi. Ellei sopimusta ole syntynyt vuoden sisällä lain voimaantulosta, voi vuokranantaja vuokralaista kuule-

matta korottaa vuokraa vuosittain kuluttajahintaindeksin muutosta vastaavalla määrällä.

Tilastokeskuksen tuoreimman elokuun selvityksen mukaan sääntelyn ulkopuolella olevista vuokrasuhteista peräti 60 prosenttia on sellaisia, joissa vuokran tarkistamisesta ei ole kirjattu mitään itse kirjalliseen sopimukseen. Korotuksista on joko sovittu vain suullisesti tai todettu, että korotuksia tehdään tarpeen mukaan, tai sitten niistä ei ole sovittu mitään. Se, että vapaan sopimusoikeuden oloissa tulevista vuokrankorotuksista ei ole sovittu, on vähintään huolestuttavaa eikä vähiten vuokralaisen kannalta. Mielestäni olisikin turvallisempaa, että tiedottamisen ja koulutuksen kautta luodaan ensin toimivat pelisäännöt markkinoille, kuin että lisävapauttamisella tuodaan markkinoille kerrallaan kymmeniätuhansia uusia vuokralaisia ja vuokranantajia. Tilannetta tulee lisäksi ongelmoittamaan se, että tämän vuosikymmenen lopulla tulee melko nopeaan tahtiin vapautumaan kymmeniätuhansia arava-asuntoja luovutusrajoituksista. Eli kokonaisuudessaan koko vuokra-asuntokenttä on suurten muutosten edessä. Asiaa ei mitenkään helpota sekään, että tyrehtyneen uustuotannon lisäksi arvonlisävero on jo korottanut ja korottaa ensi vuoden alusta yhä lisää asumiskustannuksia asuntojen hoitovastikkeiden kallistuessa.

Arvoisa puhemies! En tässä yhteydessä käsittele yksityiskohtaisemmin annetun lakiesityksen heikkouksia. Totean vain, että niitä toki löytyy lisää sekä asuntoja että liikehuoneistoja koskevien määräysten osalta.

Lopuksi haluan kuitenkin vain todeta, että lakiesitykset osoittavat jälleen Ahon hallituksen kyvyttömyyden nähdä asuntopoliittiset kysymykset tärkeänä osana koko talouspolitiikkaa ja ihmisten arkeen syvästi vaikuttavana tekijänä. Mielestäni lakiesitykset vaikuttavat myös niin perusteellisesti voimassa oleviin sopimuksiin ja ihmisten perusoikeuksiin asumisen osalta, että ne tulee käsitellä perustuslain säätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan kannanotto esityksiin onkin siten välttämätön.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kauton puheenvuoro tietysti noin yleisesti ottaen kuvasti sitä linjaa, joka sosialidemokraateilla on, että kaiken pitää olla mahdollisimman säänneltyä ja johdettua, ja se tietenkin liittyy vallan käyttöön, koska onhan mukavampi, kun yhteiskunta pystyy poliittisesti hallitsemaan ihmisten elämää mahdollisimman paljon. Meillä on varmasti näkemysero poliittisessa linjauksessa.

Mutta tähän yksityiskohtaan, jonka ed. Kautto mainitsi, että vuokrat lähtevät hallitsemattomaan nousuun. Hän loi suuria uhkakuvia siitä, miten korkea vuokrataso syntyy, kun sääntely puretaan. Ed. Kautto unohtaa tässä kohtaa sen, että vuokrat eivät voi nousta enempää kuin ihmisillä on maksukykyä. Minun mielestäni nykyiset asuntomarkkinat ovat vinoutuneet juuri sääntelyn vuoksi ja ihmisten maksukyky ja markkinat eivät ole päässyt vaikuttamaan asuntojen hintoihin. Pahaa pelkään, että juuri se ongelma on johtanut nykyiseen tilanteeseen. Siitä seuraa myös, että asumistukijärjestelmällä joudutaan tukemaan ihmisten asumista, kun tavoitteena pitäisi olla, että asuntojen hinnat ja vuokrat muotoutuvat sellaisiksi, että ihmiset pystyvät ne itse maksamaan. Sääntely ei ole auttanut asiassa yhtään.

Ministeri R u s a n e n: Arvoisa puhemies! Ed. Kautto syytti allekirjoittanutta siitä, että olen ylittänyt valtuuteni sääntelyn purun nopeuttamisessa. Haluan kuitenkin korostaa, että hallitusohjelmassa todetaan, että kuluneen kauden aikana puretaan vuokrasääntelyä hallitusti. Koska sääntelyn purun osalta vuonna 92 ei ole ilmaantunut mitään negatiivista eikä ole mitään hälyttäviä merkkejä, jotka antaisivat aiheen huolestumiseen, olen katsonut parhaimmaksi, että jäljellä olevista noin 150 000 asunnosta voitaisiin tässä lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä luopua. Tilanne on ollut sen verran edullinen, ettei suuria huolenaiheita ole, enkä pidä kiirehdintää koko vuokrakantaan verrattuna mitenkään ongelmallisena.

Ed. Kauton näkemys siitä, että minä pitäisin asuntopolitiikkaani onnistuneena vain sen takia, että sääntely on purettu, on toki hyvin yksipuolinen ja kapea. Mielestäni myös ne näkökohdat, että rakennustuotantoa ja -toimintaa on ylläpidetty huomattavan korjausrakentamisen käynnistämisellä ja korkotukijärjestelmän muodostamisella aravatuotannon rinnalle, ovat omalta osaltaan tuoneet yksityistä rahoitusta huomattavasti, ehkä toistakymmentä miljardia markkaa näiden kahden vuoden aikana, mitä olisi ollut käytännöllisesti katsoen mahdotonta valtion rahoituksena hoitaa.

Kun ed. Kautto huolestuneena totesi, että noin 60 prosentissa sopimuksista ei ole edes tehty mitään tarkistusehtoa, niin minun mielestäni sehän on vain hyvä osoitus siitä, että sopimukset

rupeavat pitämään ja vuokralainen ja vuokranantaja voivat luottaa toisiinsa sopimusta tehtäessä.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Tainalle, että ensinnäkin uusien vuokra-asuntojen sääntelyn purku ei olisi toteutunut ilman, että sosiaalidemokraatit olisivat siinä olleet mukana. Vuokrien nousussa taas vaikuttaa nimenomaan se, minkälaiseksi kysyntä muodostuu. Jos kysyntätilanne karkaa käsistä, niin se ehdottomasti vaikuttaa siihen, että vuokrat eivät pysy enää inhimillisissä rajoissa vaan lähtevät villiin nousuun.

Ministeri Rusaselle haluan todeta, että katson, että ministeri on toiminut asiassa sen kannan vastaisesti, mitä eduskunnassa päätettiin. Olin itse sopimassa silloin puolueiden välisestä kompromissista ja lausunnosta tämän asian käsittelyn yhteydessä, ja siinä mielessä pysyn väitteeni takana. Näen, että meidän olisi järkevää edetä nykyisen lain puitteissa, mikä takaisi sen, että vuokrasuhdejärjestelyt tulisivat muuttumaan hallitummin kaikilta osin.

Rakennustuotannosta en kyllä ministerin sijassa ottaisi sulkia hattuuni, koska rakennustuotanto on todella tänä aikana romahtanut. Korkotukilainoituksella tuotettu asuntotuotanto on itse asiassa valtiolle kalliimpaa kuin aravatuotanto. Mutta uskon, että tähän voimme paneutua ensi viikolla, kun annetaan asuntopoliittinen selonteko.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Totean vielä, että hallituksen esityksen loppuun on liiteosaan kirjattu Tilastokeskuksen kokoamia tietoja siitä, miten hintakehitys on näiden vuosien aikana edennyt. Niin kuin sanoin jo, huolestumisen aihetta ei siinä suhteessa ole eikä ole tulevaisuudessakaan vielä moneen vuoteen, sillä jos ei maksukykyä vuokralaiselta löydy, vuokranantajahan voi pyytää mitä vain, vaikka kuuta taivaalta, kun ei kuitenkaan asiakasta ja vuokralaista tule. Eli uskon, että ajankohta on äärimmäisen hyvä toteuttaa tämä loppuvetokin vuokrasääntelyn purusta ja saada sillä tavoin toimivat vuokramarkkinat tähän valtakuntaan.

Rakennustuotannossa ja rakentamisen romahtamisessa ei ole kysymys hallituksen toimista vaan siitä, että kerta kaikkiaan valtakunnassa on ollut ylikapasiteettia ja on edelleenkin. On korkea aika saattaa se oikeaan suhteeseen kysynnän ja tarpeen kanssa tässä valtakunnassa.

Mitä tulee tähän korkotukituotantoon, olen ed. Kauton kanssa samaa mieltä, että pitkällä tähtäimellä se on varmasti kalliimpaa, mutta siinä taloudellisessa tilanteessa, mikä valtiolla on ollut, että luottoa ei ole voitu ottaa, on parempi, että joku muu taho ottaa luoton ja valtio sitten porkkanana käyttää vaikka korkotukea asian edistämiseksi.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin korostaa ministerille sitä, että tilanne vuokrien suhteen eri osissa maata ja jopa saman läänin sisällä on hyvin erilainen. Nimenomaan kysyntäpaikkakunnat ja suuret kaupungit ovat ongelmakenttä, jossa jo nyt on eniten näkyvissä vuokrien nousu. Pelkään, että kehitys tulee kiihtymään, kun ottaa huomioon, että tänä aikana on todella arvioitu jopa noin 120 000 nuoren jääneen pakkotilanteessa asumaan vanhempiensa luokse. Mielestäni kuitenkin asuntopolitiikalla pitäisi tukea nuorten ihmisten mahdollisuutta omaan asuntoon.

Rakennustuotannossa meillä oli ylikapasiteettia ja on varmasti tälläkin hetkellä vääristynyttä kilpailua, mutta pelkään pahoin, että se, mikä tilanne nyt on syntymässä, tulee johtamaan vielä enemmän monopolisoitumiseen, ja sillä tulee olemaan vaikutuksia hintakehitykseen. Haluan myös tässä yhteydessä muistuttaa siitä, että monen vuoden aikana on ollut hoitamatonta kysyntätarvetta, joka tulee voimistumaan ja keskittymään selvästi tietyille paikkakunnille.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Asuntoasiat kiinnostavat tällä hetkellä täsmälleen kahta kansanedustajaa ja ministeriä. Hyvä näin! Paikalla ovat ilmeisesti he, jotka ovat kiinnostuneita.

Oli vahinko, että ed. Taina, joka oli äsken täällä, poistui hetki sitten, sikäli että kun kuuntelin hänen vastauspuheenvuoroaan, ihmettelin kyllä, mahtaako hän ollenkaan tuntea sitä vuokralaisten arkea, missä tänä päivänä eletään.

Ministeri Rusanenkin sanoi, että vuokrasääntelyn purkaminen on edennyt hallitusti ja hän suhtautuu tässä suhteessa hyvin luottavaisesti myös lopun purkamiseen ja tulevaisuuteen. Tästä en kyllä ole ollenkaan yhtä vakuuttunut kuin ministeri. On totta, että vuokrapyynnöt ja toteutuneet keskivuokrat ovat viime vuosina lähentyneet toisiaan, mutta se johtuu nimenomaan siitä, että on ollut taloudellinen taantuma, syvä lama, ihmisten reaaliansiot ovat laskeneet ja vuokranantajat ovat toki tienneet, että he eivät saa asun-

toja vuokralle, jos he pyytävät niistä kohtuuttomia vuokria. Ministerikin oli tässä suhteessa rehellinen eli hän myönsi, että vuokratuotto, siis se, että pääomatulojen verotusmuutos on tehty, nimenomaan on saanut aikaan sen, että olemme saaneet uutta vuokra-asuntokantaa. (Min. Rusanen: Sehän on hyvä asia!) — Enhän minä sanokaan, että se paha on, arvoisa ministeri. Mutta kun ministeri on niin kovin luottavainen tulevaisuuteen nähden, minun nähdäkseni ongelma piilee juuri siinä, että kun tilanne muuttuu eli taloudellinen nousu lähtee liikkeelle, sitten tapahtuukin jotain aivan muuta.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä on hyvää se, aivan kuten ed. Kauttokin totesi, että asuin-ja liikehuoneistoista annetaan nyt kummastakin erilliset lakiesityksensä. Minusta se on onnistunut ratkaisu ja selkeyttää tilannetta. Tältä osin kritiikkiä ei ole esitettävissä. Sen sijaan en voi hyväksyä sitä, että ennen 1.2.1992 alkaneissa vanhoissa vuokrasuhteissa tullaan kertarysäyksellä purkamaan sääntely. Tämä ei varmaan ministerille ole mikään yllätys, mutta haluan sen nyt tässä yhteydessä todeta.

En myöskään pidä perusteltuna sitä, että lähdetään tekemään heikennyksiä vuokralaisten irtisanomissuojaan ja asuinhuoneistojen kunnossapitovelvollisuuteen. Minä toivon, että lakiesitys voi muuttua täällä eduskunnassa tässä suhteessa positiivisempaan suuntaan siten, että vuokralaisten asema turvattaisiin.

Minä pidän hyvin tärkeänä myös sitä, aivan kuten ed. Kauttokin omalta osaltaan totesi, että vuokran määräytymistä ja irtisanomissuojaa koskevat esitykset käsitellään eduskunnassa perustuslain säätämisjärjestyksessä. Nimittäin nämä muutokset heikentäisivät vanhoissa sopimuksissa vuokralaisten asemaa sillä tavoin mielestäni merkittävästi, että tavallisina lakeina niitä ei voida eduskunnassa säätää. Nyt on tietysti tässäkin suhteessa jälleen perustuslakivaliokunta paljon vartijana.

Minusta olisi ollut järkevämpää, ettei olisi edetty tässä vaiheessa vielä näin pitkälle. Parempi olisi ollut seurata asuntomarkkinoiden, siis tarjonnan, vuokratason ja vuokralaisten maksukyvyn, kehittymistä muutaman vuoden ajan ja nimenomaan sen ajan, kun Suomen talous lähtee nousuun. Nyt ei olisi pitänyt hätiköidä. Nimittäin saatujen tietojen pohjalta myöhemmin olisi voitu arvioida sitä, onko loputkin sääntelytoimenpiteet tarpeen purkaa. Mutta korostan, että tässä vaiheessa minusta tätä ei pitäisi tehdä, koska tilanne on aika lailla arvaamaton.

Myönnän, että olisi ollut kovin suuri halu, arvoisa ministeri, tässä vaiheessa lähteä jo vähän laajempaan kritiikkiin arvoisan ministerin asuntopolitiikkaa kohtaan, mutta kun siihen tarjoutuu tilaisuus ensi viikolla, säästän ruudin monelta osin sinne.

Toteaisin kuitenkin, että on selvästi ollut näkyvissä se, että säännellyssä asuntokannassa aika monet vuokranantajat ovat viime aikoina käyttäneet mahdollisuutta korottaa vuokria valtioneuvoston vahvistamalle taulukkovuokratasolle. En usko, että on mitään muutosta tapahtumassa myöskään ensi vuonna, vaan päinvastoin tämä tilanne tulee jatkumaan.

Sääntelystä vapaan asuntokannan vuokrat olivat Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan, jos verrataan elokuuta 93 elokuuhun 94, keskimäärin yksiöissä, jos koko maata katsottiin, 50,84 markkaa neliöltä, ja kuten ed. Kautto totesi jo, pääkaupunkiseudulla 61 markkaa ja Helsingissä 62,48 markkaa. Lasketaan keskivertoperheen asunto esimerkiksi. Nyt puhuttiin vain yksiöistä, mutta otetaanpa nyt vaikka kolme huonetta ja keittiö, joka nyt ei ole kovinkaan suuri asumisväljyys vielä. Kun koko maan keskiarvo oli 38,46 markkaa ja kaupungeissa 39,51 markkaa, Helsingissä se oli 46,42 markkaa eli 7 markkaa enemmän kuin esimerkiksi kaupungeissa keskimäärin. Kun tämä sitten lasketaan jonkin 70—80 neliömetrin mukaan, voi sanoa, että tässä näkee, että asumiskustannusten eritasoisuus myös vuokralaisten osalta merkitsee sitä, että ihmiset ovat hyvin eriarvoisessa asemassa eri puolilla Suomea.

Hajonta keskimääräisistä luvuista on lisäksi varsin suuri, eli kun puhumme keskimääristä, ne saattavat olla monesti harhaanjohtavia. Näyttää siltä, että erityisesti pääkaupunkiseudun pienasunnoissa, kun asuntojen hinnat ovat kääntyneet nousuun, jatkossa vapaasti määriteltävät vuokrat nousevat edelleen. Nähtäväksi jää, onko lisääntynyt kovanrahan vuokra-asuntojen tarjonta — siis nettolisäys vuodesta 92 on ollut saamieni tietojen mukaan 34 000 asuntoa — todella pysyvää. Minusta tuntuu, että ministeri on tässä suhteessa turhan luottavainen. Hän ajattelee, että tilanne on nyt lauennut ja meillä on lähes riittävästi vuokra-asuntoja. Mutta mikäli hintojen nousu jatkuu ja jopa kiihtyy, kuten on nyt jo nähtävissä mm. pääkaupunkiseudulla, on aivan ilmeistä, että osa ns. uudesta vuokra-asuntokannasta myydäänkin takaisin omistusasunnoiksi, ja näin olemme sitten taas vaikeassa tilanteessa.

Muun muassa saksalaiset asuntopoliitikot ovat olleet sitä mieltä, että asuntokannasta 40 prosenttia tulisi olla vuokra-asuntoja. Tässä suhteessa meillä Suomessa on vielä paljon tehtävää. Saamieni tietojen mukaan — sain Kiinteistöliiton edustajilta tiedon — voidaan sanoa, että meillä Suomessa on tällä hetkellä 200 000 vuokra-asunnon vaje, joten ei nyt vielä olla ollenkaan sellaisessa tilanteessa kuin pitäisi olla.

Aravavuokrien osalta keskimääräinen hinta on 31,09 markkaa, kun vapaarahoitteisten vastaava osuus oli 34,49 markkaa huhtikuussa 94. Mutta on aivan selvää ja ainakin pelättävissä se, että aravavuokrat tulevat vuoden 95 aikana nousemaan keskimäärin vapaarahoitteisia vuokria enemmän. Tämä johtuu mm. siitä, että arvonlisäveron vaikutukset kohdistuvat raskaampina aravavuokratalojen kiinteistönhoitokustannuksiin.

Kuten sanottu, ministerikin varmaan erinomaisen hyvin tietää esimerkiksi uusien aravavuokra-asuntojen korkeat vuokrat mm. Helsingissä, joita tietysti kaupungin toimesta olemme joutuneet subventoimaan, koska ei voida kohtuudella puhua minkäänlaisesta sosiaalisesta asuntotuotannosta tai sosiaalisesta asumisesta, mikäli vuokralaisilta peritään 60 markan, jopa yli sen meneviä neliöhintoja aravavuokra-asunnoista. Näinhän on ollut, mutta Helsinki on tehnyt oman ratkaisunsa ja rajannut maksimin 50 markkaan kuukaudessa.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä en puhu pidempään. Säästän, kuten sanoin, ruutini ensi viikon keskiviikkoon, mutta arvoisalle ministerille, joka nyt on siirtymässä pois Suomesta europarlamenttiin, sanoisin, että olisi ollut ministerillä vielä paljon tehtävää. Mutta toisaalta, ajatellen sitä suuntaa, mihin ministeri on Suomen asuntopolitiikkaa vienyt, voi olla parempi, että hän siirtyy europarlamenttiin.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Kiitän ed. O. Ojalaa rohkaisevista viimeisistä sanoista, joilla hän toivotti tervemenoa, vai miten sen nyt kuvaisin. Mutta kun hän aloitti puheenvuoronsa sillä, että paikalla on vain muutama henkilö, mielestäni se osoittaa sitä, ettei ole mitään asunto-ongelmia valtakunnassa, kun 200 hengen parlamenttiväestäkin vain 1 prosentti on paikalla silloin, kun keskeistä, tärkeää asumiseen liittyvää lainsäädäntöä käsitellään.

Korostan vielä sitä, että kokemukset sääntelyn purusta kolmen vuoden ajalta ovat olleet pääasiassa myönteisiä. Vuokramarkkinat toimivat tällä hetkellä paremmin kuin ne ovat vuosikymmeniin toimineet. Vuokramarkkinoita tietysti ohjaavat useat tekijät, sen myönnän. Siinä ovat vaikuttamassa asukkaiden käytettävissä olevat varat ja vuokra-asuntojen tuotto-odotukset, muut tarjolla olevat sijoituskohteet ja verotus ja ennen kaikkea vuokra-asuntojen määrä. Nyt jos koskaan mielestäni on sopiva vaihe pyrkiä kaikin keinoin lisäämään vuokra-asuntojen määrää tilanteessa, jossa monenlaiset tekijät, eikä vähiten taloudellinen tilanne, puoltavat sitä, että olemassa olevasta kannasta hankittaisiin kaikin keinoin myös sääntelyn purkua hyväksi käyttäen niin paljon kuin keritään asuntoja noususuhdannetta varten, jotta vuokramarkkinoiden ja yleensä asuntomarkkinoiden tasapaino säilyisi.

Kuten jo sanoin, missään tapauksessa mitkään tutkimukset eivät puolla sitä, että vuokrasääntelyllä vuokramarkkinat tasapainottuisivat. Sitä vanhaa kikkaa ja keinoa ei voida enää käyttää.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta, että mielestäni meillä on asunto-ongelmia monenlaisia tällä hetkellä Suomessa, mutta varmasti työttömyys on tällä hetkellä niin raskaasti suurin ongelma, että tavallaan niin asunto-ongelmat kuin monet muutkin yksittäiset erilliset ongelmat hautautuvat koko sen problematiikan alle.

Olen ministerin kanssa samaa mieltä siitä, että hyvä on lisätä vuokra-asuntokantaa. Olen sitä mieltä, että juuri tässä onkin meillä tällä hetkellä ja tulevaisuudessa vielä syvemmin rakenteellinen vika. En usko, että nuoret, jotka ovat nyt nähneet ne vaikeudet, joita nuorillapareilla on ollut, joita heidän vanhemmillaan on ollut asumisen omistamisen suhteen, vapaaehtoisesti laittaisivat itseään samaan linkkuun, missä he ovat nähneet omistajasukupolven kituneen ja kärsineen. Siinä mielessä uskon, että todella paine tulevaisuudessa on yhä enemmän vuokra-asuntojen saamiseen. Siksi katson, että koko vuokra-asuntopolitiikkaa, ei vain sääntelyn purkamisen osalta vaan kokonaisuutena pitäisi katsoa laajalti osana asuntopolitiikkaa, osana talouspolitiikkaa, osana työllisyyspolitiikkaa ja niihin suhteuttaa näitä asioita.

Tähän liittyen näen nimenomaan, että pitäisi myös arvioida sitä, että lama-aikana toteutunut asia on aivan eri asia kuin se, kun tulee nousukausi, minkälaisia paineita, tilanteita ja haasteita

se tulee aiheuttamaan. Siinä mielessä olen huolissani lain toteuttamisesta.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Minä nyt hetken haukoin henkeäni ihan kauhusta, kun ministeri sanoi, että se, ettei ole kansanedustajia paikalla, osoittaisi sen, että Suomessa ei ole asumiseen liittyviä ongelmia. Tarkoittaako ministeri sitä, että jos salissa istuu vain puhemies ja avustajat, kun käsitellään työttömyyteen liittyvää asiaa, niin Suomessa ei ole työttömyysongelmaa? Näinhän se ei, arvoisa ministeri, ole. Nimittäin ministerin olisi nyt syytä tavata vuokralaisjärjestöjen edustajia, kun he kertovat, miten ihmiset eivät selviä enää vuokranmaksuistaan ja vastaavista. Häädöistä ministeri on ihan taatusti tietoinen, miten ne ovat lisääntyneet nimenomaan laman ja asumistuen supistamisen myötä, kun ihmiset ovat työttömiä.

Aivan uusi tilanne, jonka kuulin myös Kiinteistöliiton edustajalta, on se, että esimerkiksi myös omistusasunnoissa, joissa tähän asti huoneiston haltuunoton syynä on ollut ainoastaan huonotapainen elämä, on aivan uusia tilanteita juuri siitä johtuen, että asunnonomistajat eivät enää selviä tilanteesta. Heillä ei ole rahaa maksaa yhtiövastikkeita, kun he ovat työttöminä. Näin ollen taloyhtiöt joutuvat ottamaan myös näitä asuntoja haltuunsa.

Ministeri! Jos Suomessa ei ole asumiseen liittyviä ongelmia, te olette aivan toisella planeetalla kuin Suomessa tällä hetkellä.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Yhdyn siihen näkemykseen, jonka ed. Kautto esitti, että asuntotilanne ja asuntotuotanto on nähtävä kokonaisuutena. Näin nimenomaan on tämän hallituksen aikana todettukin. Kun uustuotantoon on ollut hyvin niukat resurssit, on pyritty käyttämään niitä keinoja, joita suoranaisen velanoton ja rahan satsauksen ohella voidaan käyttää.

Kuten esittelypuheenvuorossa totesin, sillä mallilla, joka on otettu käyttöön, on yli 35 000 asuntoa netto kahdessa vuodessa saatu markkinoille. Pidän sitä erinomaisena ratkaisuna. Ei ole tarvinnut käyttää valtion lisävelkaa uustuotantoon, joka esimerkiksi tehtäessä 20 000 uutta vuokra-asuntoa vaatisi vähintään 6 miljardia markkaa.

Mitä tulee kysymykseen kokonaisuudesta, siinä on luonnollisesti myös otettava huomioon se vara ja ne rahat, jotka ovat asumistuen lisääntymisen muodossa johtuneet työttömyyden lisääntymisen aiheuttamista ongelmista ja jotka sinänsä ovat myös kokonaisuutta palvelevia.

Mitä tulee siihen, mitä ed. O. Ojala haluaa väärin ymmärtää tällä tilanteella, ettei ole puhujia, tarkoitan sitä, että jos akuutteja ongelmia on olemassa, ne edustuslaitoksen edustajat, jotka kansa on tänne valinnut, puhuvat myös niistä ongelmista tässä tilassa. (Ed. O. Ojala: He eivät näin toimi!) — Jos eivät näin toimi, silloin täytyy olla jossakin muussakin järjestelmässä vikaa.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti uustuotannosta totean, että toisenlaisella asuntopolitiikalla nekin määrät, jotka on siihen varattu budjetissa ja Aran rahoituksessa, olisivat voineet paremmin toteutua, mutta asuntoministeri ei ole harrastanut sellaista asuntopolitiikkaa ja lainsäädäntöä, että nämäkin varaukset olisivat tulleet todeksi, vaan ne ovat jääneet varauksiksi.

Mitä tulee uusiin vuokra-asuntoihin, kieltämättä on hyvä, että niitä on tullut, ja kieltämättä olisi hyvä, että niitä tulisi lisää ja lisää ja lisää. Mutta nyt onkin kyse siitä, että nämä pysyisivät ja niitä tulisi lisää. Mitä tapahtuu näissä, jos nousukausi alkaa ja ne lähtevät hallitsemattomaan hintakehitykseen?

Vielä yhdestä asiasta. Yksi osoitus siitä, että asuntopolitiikka on ollut vääränlaista, työllisyyspolitiikka on ollut vääränlaista, ovat juuri ne valtavat paineet, joita asumistuen osalta on tullut. Asumistuen saajista 50—60 prosenttia on työttömyyden vuoksi siinä mukana. Asumistuen leikkauksien avulla ei ole pystytty pitämään valtion menoja kurissa ja samanaikaisesti on tapahtunut se, että kuntien toimeentulotukimenot ovat räjähdyksenomaisesti kasvaneet, jopa kolminkertaistuneet. Siellä ovat takana suurimpana tekijänä asumiskustannukset.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

8) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 2 eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

———

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon:

9) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 15 (HE 200)

10) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 33 (HE 267)

11) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 34 (HE 268)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 20.47.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio